

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážení příznivci lidských práv a demokracie,

na úvod Bulletinu Jan Lhotský představí vybraná rozhodnutí mezinárodních institucí týkající se lidských práv a klimatických změn, vedoucí k přelomovému rozsudku Evropského soudu pro lidská práva z dubna tohoto roku.

Jsme o krok blíže k přijetí nové úmluvy potírající zločiny proti lidskosti? Na to se ptá Veronika Kubáňová a seznamuje nás s aktuálním vývojem v této otázce na půdě OSN. Adéla Čapková tématicky navazuje a informuje o žalobě Nikaraguy proti Německu, které viní z toho, že nepřímou podporuje genocidu v Pásmu Gazy.

Jan Nevlída z evropské sekce informuje o průlomovém rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz a další proti Švýcarsku* v němž ESLP poprvé odsoudil stát za neplnění závazků na poli klimatických změn. Natália Hamadejová se dále obrací na oba evropské soudy (ESLP a SDEU) a analyzuje rozdíly a

podobnosti tzv. předběžné otázky a tzv. poradního stanoviska.

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva Daniela Skácelíková upozorňuje na důkazy o nucené práci Ujgurů v Číně. Je alarmující, že nucená práce zasahuje stále více odvětví průmyslu, a to na souši i na moři. Karin Lišková dále poukazuje na ohrožení lidských práv v souvislosti s vzestupem umělé inteligence. Proč mezinárodní společenství nastavuje „Matrixu“ pravidla?

Českou sekci zahajuje Denis Pauk článkem o mezích svobody projevu. Jde o volbu mezi svobodou a důstojností? Anna Pěničková poté listuje nálezem Ústavního soudu, který se zastal ženy, která se měla kvůli pochybení soudů opět ocitnout ve vězení.

Příjemný čas s Bulletinem přeje

Pavel Doubek

Editor Bulletinu lidských práv

Obsah

Téma		3
• Lidská práva a klimatické změny: od <i>Urgendy</i> přes <i>KlimaSeniorinnen</i> a dál		3
1) Mezinárodní trestní spravedlnost		6
• Jsme o krok blíže k přijetí nové úmluvy potírající zločiny proti lidskosti?		6
• Nikaragua zažalovala Německo za údajné zločiny v Gaze		8
• Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost		10
2) Evropský systém ochrany lidských práv		12
• Průlomové rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva: poprvé odsoudil stát za neplnění závazků ke klimatické změně		12
• Předběžná otázka, poradní stanovisko - jaké jsou rozdíly a podobnosti?		15
• Aktuality evropské sekce		18
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		20
• Důkazy o nucené práci Ujgurů se týkají stále více odvětví průmyslu, na souši i na moři		20
• Umělá inteligence na vzestupu, lidská práva v ohrožení: Mezinárodní společenství nastavuje pravidla		24
• Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		27
4) Česká republika a lidská práva		30
• Svoboda nebo důstojnost?		30
• Znovu za mřížemi: Příběh ženy, která zaplatila za pochybení soudů		33
• Aktuality české sekce		36
Monitoring lidskoprávních publikací		38
Redakce Bulletinu		39

Veřejná slyšení před MSD ve věci proběhla 8. a 9. dubna 2024. International Court of Justice, autor: Victor R. Ruiz, 16. říjen

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci Blog naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci Akce se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například seznam letních škol, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Lidská práva a klimatické změny: od *Urgendy* přes *KlimaSeniorinnen* a dál

Jan Lhotský

Když v dubnu tohoto roku rozhodl Evropský soud pro lidská práva ve věci *Verein Klima-Seniorinnen Schweiz*, že Švýcarsko porušilo Evropskou úmluvu o lidských právech tím, že se dostatečně nezabývá klimatickou změnou, jednalo se o přelomové rozhodnutí. Nebyl to však štrasburský soud, kdo by se vztahu lidských práv a klimatické změny věnoval mezi prvními. Cestu k tomuto rozsudku umetla řada dřívějších, neméně důležitých rozhodnutí jiných institucí.

Na úvod je vhodné říci, že předmětem tohoto článku není rozbor aktuálního rozhodnutí ESLP (tomu se věnuje řada jiných), avšak určitá rekapitulace relevantního vývoje u jiných mezinárodních institucí. Řada dřívějších rozhodnutí totiž mohla (a dál bude moci) sloužit jako inspirace, a to nejen štrasburskému soudu.

Začalo to vnitrostátně

První soudní instance, které se věnovaly vztahu mezi lidskými právy a klimatickými změnami, nebyly mezinárodní, nýbrž vnitrostátní soudy. V této oblasti je třeba zmínit především nizozemské rozhodnutí ve věci *Urgenda*. Jednalo se o to, do jaké míry je stát povinen snižovat emise skleníkových plynů a zda mu to může soud nařídit. Poté, co nizozemská vláda snížila své dřívější plány na snižování emisí, nadace *Urgenda* ji zažalovala a vyhrála. Soud zavázal stát snížit emise do konce roku 2020 alespoň o 25 %. Rozhodnutí v roce 2019 potvrdil Nejvyšší soud Nizozemska, který argumentoval také pozitivními závazky státu ve vztahu k právu na život (čl. 2) a právu na ochranu soukromého a rodinného života (čl. 8) podle Evropské úmluvy o lidských právech.

Následně rozhodl v roce 2021 obdobně Spolkový ústavní soud Německa ve věci *Neubauer*. Tehdejší zákon stanovil plán snižování emisí do roku 2030, ale nespécifikoval dostatečně potřebu snižování emisí od roku 2031 dál. S ohledem na cíle podle Pařížské dohody soud rozhodl, že i v prvním období bude třeba snižovat emise rychleji, aby se moh-

Švýcarsko porušilo Evropskou úmluvu o lidských právech [1]

lo dosáhnout cíle uhlíkové neutrality v roce 2050. Zdůraznil přitom tzv. mezigenerační spravedlnost, podle které odkládání potřeby snižování emisí by bylo nespravedlivé vůči následujícím generacím.

Vnitrostátních rozhodnutí, které se týkají oblasti klimatické změny a lidských práv, je od té doby v různých státech celá řada, samozřejmě s různým výsledkem. V České republice Městský soud v Praze ve věci tzv. *klimatické žaloby* shledal, že nečinnost státu představuje nezákonný zásah do práv stěžovatelů. Rozhodnutí však bylo zrušeno a vráceno Nejvyšším správním soudem, který zohlednil kolektivní povahu závazku EU, a rovněž zdrženlivost soudní moci.

Různorodý vývoj na mezinárodní úrovni

Vývoj v oblasti klimatické změny byl reflektován také v Radě OSN pro lidská práva. Tento orgán se

sídlem v Ženevě zřídil vedle již existujícího zvláštního zpravodaje pro lidská práva a životní prostředí v roce 2021 také zvláštního zpravodaje pro změnu klimatu. Ve stejném roce pak bylo na půdě Rady právo na zdravé životní prostředí prohlášeno za lidské právo. V roce následujícím byla existence lidského práva na zdravé životní prostředí uznána také rezolucí Valného shromáždění OSN.

Zajímavé setkání s uvedeným tématem lze sledovat také u Výboru pro lidská práva, jež rovněž sídlí v Ženevě. Tento rozhodovací (kvazisoudní) orgán, který monitoruje dodržování Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, rozhodoval v případě *Teitiota proti Novému Zélandu* o otázce klimatických uprchlíků. V daném případě sice nebylo shledáno porušení, avšak Výbor vysvětlil, že s přibývajícimi následky klimatických změn se tak v budoucnu může stát.

V roce 2022 Výbor pro lidská práva rozhodoval v případě *Daniel Billy a další proti Austrálii* o porušení práv domorodých národů na nízko položeném souostroví v Torresově průlivu v souvislosti s následky klimatických změn. Výbor sice neuznal porušení práva na život (čl. 6 Paktu), konstatoval však porušení práva na soukromý a rodinný život (čl. 17) a kulturních práv menšin (čl. 27).

Výbor pro práva dítěte monitorující dodržování Úmluvy o právech dítěte zase rozhodoval případ vedený proti několika zemím ve věci *Sacchi*, kdy otázkou byla odpovědnost států za produkci emisí. Výbor sice pro nevyčerpání opravných prostředků stížnost odmítnul, avšak uznal extrateritoriální odpovědnost států za škodlivé následky emisí skleníkových plynů. Navíc nový obecný komentář č. 26 Výboru pro práva dítěte se specificky věnuje

[2] Evropský soud pro lidská práva

klimatické změně a mluví o právu na zdravé životní prostředí jako o lidském právu.

Vývoj na mezinárodní (globální) úrovni se však nevyhýbá ani soudním institucím. V roce 2022 obdržel Mezinárodní tribunál pro mořské právo se sídlem v Hamburku žádost o poradní posudek týkající se povinností smluvních stran Úmluvy OSN o mořském právu ve vztahu k ochraně mořského prostředí a změnám klimatu. Posudek byl soudem nedávno zveřejněn. V roce 2023 pak požádalo Valné shromáždění OSN Mezinárodní soudní dvůr v Haagu o poradní posudek týkající se povinností států v souvislosti se změnou klimatu. V blízké době lze tedy očekávat další významnou specifikaci právních povinností států v této oblasti.

Regionální úroveň nezůstává pozadu

Přestože Evropská úmluva o lidských právech nezahrnuje právo na zdravé životní prostředí, u pozdějších regionálních systémů je tomu jinak. Africká charta práv člověka a národů jej se svým článkem 24 obsahuje. Americká úmluva o lidských právech jej sice stejně jako evropský systém explicitně nezahrnuje, ale pozdější Protokol ze San Salvadoru o hospodářských, sociálních a kulturních právech jej již obsahuje. Původně nebylo možné si na porušení práva na zdravé životní prostředí stěžovat v rámci individuálních stížností určených soudem. V roce 2018 však Meziamerický soud pro lidská práva vydal poradní stanovisko 23/17, v němž rozšířil působnost Americké úmluvy o právo na zdravé životní prostředí.

V roce 2023 pak podaly Chile a Kolumbie Meziamerickému soudu pro lidská práva společnou žádost o poradní posudek, jejímž cílem je objasnit rozsah povinností státu reagovat na klimatickou nouzi v rámci mezinárodního práva v oblasti lidských práv. Soud se touto otázkou v současné době intenzivně zabývá.

Vztah mezi dopady změn klimatu a lidskými právy začíná být čím dál více zřejmý. Řada stížností argumentuje dopady jako jsou vlny veder, lesní požáry, znečištění ovzduší, dopady na duševní zdraví, zvyšování hladiny moří či extrémní srážky a záplavy. Rovněž lze rozlišovat dopady na jednotlivé zranitelné skupiny, jako jsou starší osoby, domorodé národy, či děti.

Navíc řada relevantních pravidel využitelných pro účely ochrany životního prostředí včetně klimatu je součástí obyčejového mezinárodního práva. V této souvislosti lze zmínit princip prevence (předcházení závažným škodám na životním prostředí), posuzování vlivu na životní prostředí či princip předběžné opatrnosti.

Současný rozsudek ESLP a další vývoj

Případ *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz proti Švýcarsku* byl prvním klimatickým případem, který byl po řádném vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků předložen štrasburskému soudu. Od té doby byla u soudu registrována celá řada stížností týkajících se obdobného tématu. Evropský soud pro lidská práva rozhodl ve věci tří případů, z nichž pouze v tomto bylo konstatováno porušení úmluvy, a to práva na ochranu soukromého a rodinného života (čl. 8) a práva na přístup k soudu (čl. 6 odst. 1). Je tedy soudně potvrzeno, že nedostatečná činnost státu v oblasti snižování emisí může porušit lidská práva.

Je tím vztah klimatických změn a lidských práv vyřešen? Naopak, interpretace tohoto vztahu je na svém počátku. Dopady uvedených změn by totiž mohly způsobovat zásah do dalších lidských práv.

Mezinárodní soudy se často rády vzájemně argumentačně inspirují. S ohledem na výše předložený přehled tak lze v oblasti klimatických změn a lidských práv očekávat řadu dalších zajímavých rozhodnutí, a to na univerzální i regionální úrovni, včetně Evropského soudu pro lidská práva.

Zdroje

Rozhodnutí ve věci *Urgenda* (v angličtině): <https://www.urgenda.nl/wp-content/uploads/ENG-Dutch-Supreme-Court-Urgenda-v-Netherlands-20-12-2019.pdf>

Rozhodnutí ve věci *Neubauer* (v angličtině): <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2021/bvg21-031.html>

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ve věci klimatické žaloby lze nalézt na webu soudu pod sp. zn. 9 As 116/2022, tisková zpráva zde: <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nejvyssi-spravni-soud-zcasti-zrusil-rozsudek-mestskeho-soudu-v-praze-ve-veci-klimaticke-zaloby>

Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/76/300 o právu na zdravé životní prostředí: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/442/77/pdf/n2244277.pdf?token=1ChK3LY4pqJQ-cZBwY&fe=true>

Rozhodnutí Výboru pro lidská práva ve věci *Ioane Teitiota proti novému Zélandu*: CCPR/C/127/D/2728/2016 z 24. 10. 2019 (předešlým odst. 9.11)

[3] KlimaSeniorinnen

Rozhodnutí Výboru pro lidská práva ve věci *Daniel Billy a další proti Austrálii*: CCPR/C/135/D/3624/2019 z 18. 9. 2023

Rozhodnutí Výboru pro práva dítěte ve věci *Chiara Sacchi et al.*: CRC/C/88/D/104/2019 z 22. 9. 2021

Obecný komentář č. 26 (2023) Výboru pro práva dítěte o právech dětí a životním prostředí se zvláštním zaměřením na změnu klimatu: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/crcgc26-general-comment-no-26-2023-childrens-rights>

Žádost o poradní posudek Mezinárodnímu tribunálu pro mořské právo: <https://www.itlos.org/en/main/cases/advisory-proceedings/> (případ č. 31)

Žádost o poradní posudek Mezinárodnímu soudnímu dvoru: <https://www.icj-cij.org/case/187>

Poradní posudek Meziamerického soudu pro lidská práva OC-23/17 z 15. 11. 2017: https://www.corteidh.or.cr/docs/opinion/seriea_23_ing.pdf

Žádost o poradní posudek Meziamerického soudu pro lidská práva podaná 9. 1. 2023: https://www.corteidh.or.cr/docs/opinion/soc_1_2023_en.pdf

První rozhodnutí v klimatických věcech u Evropského soudu pro lidská práva: <https://www.echr.coe.int/w/grand-chamber-rulings-in-the-climate-change-cases>

Jan Lhotský. *The (Missing) Right to a Healthy Environment in International Human Rights Law, especially the European Convention on Human Rights*. In Pavel Šturma (ed.). *Czech Yearbook of Public & Private International Law – Česká ročenka mezinárodního práva veřejného a soukromého*. Vol. 12. Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2021, s. 246-255: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-12-2021/246/>

Fotografie

[1] Švýcarsko porušilo Evropskou úmluvu o lidských právech. The Swiss flag, autor: Marvin Wiki13, 29. červenec 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Evropský soud pro lidská práva. Courtroom European Court of Human Rights 05, autor: Adrian Gryucuk, 8. říjen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 PL.

[3] KlimaSeniorinnen. Klimademo Bern 15, autor: Hadi, 28. srpen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 1.0.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Nikola Burdová

Jsme o krok blíže k přijetí nové úmluvy potírající zločiny proti lidskosti?

Veronika Kubáňová

Valné shromáždění Organizace spojených národů již několikrátým rokem diskutuje návrh úmluvy o prevenci a trestání zločinů proti lidskosti. Blížíme se konečně k jejímu přijetí? A je možné, že diskutovaná úmluva zaplní existující mezery při stíhání těchto závažných zločinů?

První návrh článků Organizace spojených národů (OSN) o prevenci a trestání zločinů proti lidskosti (Návrhy článků) byl přijat v roce 2019. Komise pro mezinárodní právo OSN (Komise) přítom diskutovala záměr sjednotit závazky států vyšetřovat a stíhat zločiny proti lidskosti na národní i mezinárodní úrovni už od roku 2014.

Po představení prvotních Návrhů článků Komisi ale následovala čtyřletá odmlka. Diskuze Šestého výboru Valného shromáždění OSN (Šestý výbor), který Návrhy článků dále projednává, byla znovu obnovena teprve v minulém roce. Na letošním shromáždění Šestého výboru, které se konalo v první polovině dubna, bylo cílem projednat zbývající připomínky států, aby bylo na podzim tohoto roku možné přistoupit k oficiálnímu zahájení vyjednávání úmluvy.

Proč přijetí úmluvy trvá tak dlouho?

V roce 2019 Komise přijala úplný soubor Návrhů článků a ty doporučila projednat Valnému shromáždění. Ve stejném roce, během debaty Šestého výboru, většina států Návrhy článků podpořila. Několik států však nesouhlasilo. Vzhledem k tomu, že se na znění Návrhů článků musí veškeré státy v rámci Šestého výboru shodnout, byla diskuze o Návrzích článků v tomto výboru pozastavena.

V důsledku výše uvedeného vzalo Valné shromáždění Návrhy článků pouze na vědomí. Šestý výbor se tak tématem znovu zabýval v říjnu 2020. Z velké

Podpisování Charty OSN [1]

části se však, kvůli omezením provázejícím pandemií COVID-19, Návrhy článků neprojednal. Valné shromáždění posléze vzalo Návrhy článků na vědomí a zařadilo toto téma do předběžného programu svého dalšího zasedání.

Aby se předešlo opakování předchozích dvou neúspěšných pokusů i na zasedání v roce 2021, vyslovil se velký počet států ke zřízení zvláštní ad hoc komise s jasně vymezeným mandátem a lhůtou pro přijetí. Bohužel, ke zřízení této ad hoc komise kvůli nesouhlasu některých států nedošlo.

V prosinci 2022 pak Valné shromáždění přijalo usnesení 77/249, kterým rozhodlo, že Šestý výbor obnoví své jednání o úmluvě v roce 2023. Státy byly zároveň vyzvány, aby do konce roku 2023 předložily písemné připomínky k Návrhům článků. Tyto připomínky byly následně projednávány na dubnovém shromáždění.

Co je obsahem Návrhů článků?

Vzhledem k tomu, že dosud neexistuje žádná mezinárodní úmluva souhrnně upravující zločiny proti lidskosti, vycházejí Návrhy článků ze Statutu Mezinárodního trestního soudu (Římský statut). Ten upravuje velkou většinu uznávaných zločinů proti lidskosti. Patří mezi ně například vraždy, násilná zmizení, mimosoudní popravy, mučení, pronásledování, apartheid či znásilnění a další formy sexuálního násilí, jsou-li vědomě spáchány jako součást rozsáhlého nebo systematického útoku proti civilnímu obyvatelstvu v době míru nebo války.

Římský statut byl ale přijat před více než 25 lety. Od té doby došlo nejen na poli mezinárodního práva k podstatnému vývoji a Návrhy článků mají, mimo jiné, za úkol odstranit některé jeho nedokonalosti.

Návrhy článků tak zakotvují povinnost jednotlivých států předcházet zločinům proti lidskosti, a to nejen legislativním vymezením, ale také spoluprací s jinými státy či mezinárodními organizacemi. Rovněž vylučují aplikaci promlčecích lhůt na zločiny proti lidskosti a zároveň zjednodušují proces vydávání osob obviněných ze spáchání těchto zločinů. Zákaz zločinů proti lidskosti by se měl, díky Návrhům článků, stát imperativní normou mezinárodního práva (*ius cogens*). Přijetí Návrhů článků a vytvoření úmluvy by tak zaplnilo mezery, které při stíhání a trestání zločinů proti lidskosti v rámci mezinárodního práva vyvstávají

Co bude následovat?

Přestože státy na dubnovém zasedání Šestého výboru většinově vyjádřily přijetí úmluvy podporu, k zásadnímu posunu nedošlo. Rozhodnutí o dalším směřování Návrhů článků tak bude Valným shromážděním přijato nejspíše až na podzim 2024, kdy se ukáže, zda bude konsenzu konečně dosaženo a státy tak přistoupí k oficiálnímu zahájení vyjednávání úmluvy.

O tom, že je přijetí úmluvy důležité svědčí fakt, že situace týkající se zločinů proti lidskosti je momentálně skutečně alarmující. Amnesty International například ve své poslední zprávě o stavu lidských práv za rok 2022 uvádí nejméně deset probíhajících konfliktů zahrnujících zločiny proti lidskosti. Od vydání zprávy navíc došlo k rozpoutání hned několika dalších. Přijetí úmluvy by přitom mohlo stíhání pachatelů těchto zločinů výrazně ulehčit.

Hala Valného shromáždění OSN [2]

Zdroje

- LHendrickse M. (2024). *Closing a Legal Gap on Crimes Against Humanity*. Dostupné z: <http://opiniojuris.org/2023/04/16/closing-a-legal-gap-on-crimes-against-humanity/>
- Todeschino V. (2024). *In a Future Crimes Against Humanity Convention, States' Duty to Prosecute Must Not Be Weakened*. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/94026/crimes-against-humanity-convention-states-jurisdiction/>
- Draft articles on Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity adopted by the International Law Commission at its seventy-first session, in 2019, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session (A/74/10)*. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_7_2019.pdf
- Options to Advance the ILC Draft Articles on the Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity (June 29, 2022)*, Global Justice Center, Crimes Against Humanity Initiative, Whitney R. Harris World Law Institute, Washington University School of Law. Dostupné z: https://wordpress-537312-2488108.cloudwaysapps.com/temp-uploads/2022/07/20220825_CAHmemo.pdf
- Simonoff M. (2024). *Statement April 2024 Resumed Session of the Sixth Committee: ILC's Draft Articles on the Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity Cluster 1*. Dostupné z: [Statement April 2024 Resumed Session of the Sixth Committee: ILC's Draft Articles on the Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity Cluster 1 - United States Mission to the United Nations \(usmission.gov\)](https://www.usmission.gov/statement-april-2024-resumed-session-of-the-sixth-committee-ilc-s-draft-articles-on-the-prevention-and-punishment-of-crimes-against-humanity-cluster-1)
- Amnesty International Report 2022/23: The state of the world's human rights (March 27, 2023)*, Index Number: POL 10/5670/2023. Dostupné z: [Amnesty International Report 2022/23: The state of the world's human rights - Amnesty International](https://www.amnesty.org/en/documents/POL10/5670/2023/)

Fotografie

- [1] Podepisování Charty OSN. The San Francisco Conference, 25 April - 26 June 1945: Canada Signs United Nations Charter, autor: McLain, 26. Červen 1945, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0 DEED.
- [2] Hala Valného shromáždění OSN. United Nations General Assembly Hall, autor: Basil D Soufi, 23. duben 2011, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

Nikaragua zažalovala Německo za údajné zločiny v Gaze

Adéla Čpková

Začátkem března 2024 se Nikaragua obrátila na Mezinárodní soudní dvůr (MSD) s obviněním, že Německo porušuje Úmluvu o genocidě, Ženevské úmluvy a principy mezinárodního humanitárního práva. Důvodem je poskytování zbraní a finančních prostředků Izraeli, čímž dle Nikaraguy nepřímo podporuje genocidu v Pásmu Gazy. Německo tato obvinění striktně odmítlo.

Německo údajně napomáhá ke genocidě

Podle Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia má každá smluvní strana povinnost podniknout veškeré možné kroky k předcházení genocidy. Nikaragua tvrdí, že Německo tuto povinnost porušilo, jelikož Izraeli poskytuje politickou, finanční a zejména vojenskou podporu a současně zastavilo finanční podporu Úřadu OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA), jelikož UNRWA údajně podporovalo bojovníky Hamásu.

Německo v roce 2023 schválilo prodej zbraní do Izraele v celkové hodnotě 326,5 milionů eur, což ho činí druhým největším dodavatelem zbraní pro Izrael hned po Spojených státech amerických. Co se financování UNRWA týče, přesto, že se již v březnu 2024 prokázalo, že UNRWA ve skutečnosti nepodporovala bojovníky Hamásu, Německo stále neobnovilo finanční podporu úřadu. Dle Nikaraguy tím mělo Německo porušit své povinnosti, ke kterým se zavázalo, jelikož nejenže nečiní žádné kroky k zabránění genocidě, ale dokonce ji i nepřímo podporuje.

Daniel Müller, právní zástupce Nikaraguy, pak při veřejném slyšení před MSD uvedl, že je zcela absurdní, aby Německo na jednu stranu poskytovalo Palestině humanitární pomoc, a na straně druhé zásobovalo Izrael zbraněmi.

MSD rozhoduje už druhou žádost v současném izraelsko-palestinském konfliktu [1]

Čeho se Nikaragua domáhá?

Nikaragua se vedle určení, že Německo porušuje výše uvedené závazky, domáhá také vydání předběžných opatření. Těmi Nikaragua usiluje o to, aby Německo co nejdříve zastavilo svou finanční a vojenskou pomoc Izraeli, zejména pokud jde o poskytování zbraní. Druhotně pak žádá, aby Německo obnovilo finanční podporu UNRWA. Vzhledem k naléhavosti má žádost o vydání předběžných opatření přednost před všemi ostatními případy.

Veřejná slyšení ohledně ustanovení předběžných opatření proběhla 8. a 9. dubna. Předpokládá se, že rozhodnutí o předběžných opatřeních bude vydáno už za několik týdnů, rozhodnutí o jádru věci ale může trvat i několik let.[1]

Nikaragua se snažila do svých obvinění zahrnout i Spojené státy americké. Ty si však při ratifikaci Úmluvy o genocidě vyhradily právo jakékoli předložení sporu soudu nejprve odsouhlasit. Spojené státy americké obecně neuznávají pravomoc MSD, vyjma případů, kdy se soudním řízením Spojené státy

výslovně souhlasí.[2] Je tak téměř nemožné dostat Spojené státy americké kvůli dodávce zbraní Izraeli před soud.

Reakce Německa na obvinění

Během veřejného slyšení MSD o žádosti Nikaraguy o ustanovení předběžných opatření vůči Německu byla všechna obvinění Nikaraguy Německem odmítnuta. Tania von Uslar-Gleichen, právnička německého Ministerstva zahraničních věcí, uvedla, že Nikaragua nemá pro svá obvinění žádný faktický ani právní základ.

Další stížnosti před MSD v současném izraelsko-palestinském konfliktu

Obvinění Nikaraguy vůči Německu není jediným obviněním před MSD učiněným v rámci současného izraelsko-palestinského konfliktu. Již před časem obvinila Jihoafrická republika z genocidy Izrael – ten však veškerá obvinění z genocidy popřel s tvrzením, že jedná pouze v rámci sebeobrany.

MSD ale v rámci předběžných opatření Izraeli mimo jiné nařídil, aby přijal veškerá možná opatření, která by genocidě zabránila. MSD také Izraeli přikázal důsledně zajišťovat obyvatelům Pásmu Gazy humanitární pomoc. Jihoafrická republika pak na začátku března požádala o vydání dodatečných předběžných opatření, které soud v dubnu vydal. Stížnost Nikaraguy vůči Německu je tak již druhou stížností před MSD v současném izraelsko-palestinském konfliktu.

Poznámky

- [1] Spojené státy původně přijaly obecnou jurisdikci MSD, ale v roce 1985 tento souhlas odvolaly poté, co MSD vydal nepříznivé rozhodnutí ve věci týkající se americké vojenské intervence v Nikaragui. Spojené státy tak uznávají jurisdikci MSD pouze v individuálních případech, a to buď na základě výslovného souhlasu nebo na základě smluv, které obsahují klauzuli zakládající MSD jurisdikci i nad USA.

Zdroje

International Court of Justice. (2024). *The Republic of Nicaragua institutes proceedings against the Federal Republic of Germany and requests the Court to indicate provisional measures*. Dostupné z <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/193/193-20240301-pre-01-00-en.pdf>

Nicaragua podala k MSD stížnost vůči Německu za porušení Úmluvy o genocidě [2]

- International Court of Justice. (2024). *Proceedings instituted by Nicaragua against Germany on 1 March 2024 - Request for the indication of provisional measures*. Dostupné z <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/193/193-20240315-pre-01-00-en.pdf>
- Germany slaps down Nicaragua's charge it facilitates 'genocide' in Gaza (2024, duben 9.). *politico.eu*. Získáno z <https://www.politico.eu/article/germany-rejects-nicaragua-accusations-facilitating-genocide-gaza-israel-hamas-war/>
- Corder, M. (2024, duben). Nicaragua urges top UN court to halt German military aid to Israel because of its assault in Gaza. *apnews.com*. Získáno z <https://apnews.com/article/israel-gaza-nicaragua-germany-genocide-court-807076bc-f398f231429057c0c3a4624d>
- Murphy, M. (2024, duben). Germany faces genocide case over Israel weapon sales. *bbc.com*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68759146>
- Sharp, A. (duben, 2024) Nicaragua Accuses Germany of 'Facilitating' Genocide in Gaza. *foreignpolicy.com*. Získáno z <https://foreignpolicy.com/2024/04/08/nicaragua-germany-icj-hearing-israel-gaza-genocide/>

Fotografie

- [1] MSD rozhoduje už druhou žádost v současném izraelsko-palestinském konfliktu. Seal of the International Court of Justice, autor: International Court of Justice, 7. leden 2016, zdroj: Wikipedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Nicaragua podala k MSD stížnost vůči Německu za porušení Úmluvy o genocidě. International Court of Justice, autor: Victor R. Ruiz, 16. říjen 2016, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Adéla Hrdá

Mezinárodní trestní soud vydal zatykače na dva velitele ruské armády

Mezinárodní trestní soud (MTS) v Haagu vydal zatykače na dva velitele ruských ozbrojených sil, generálporučíka Sergeje Kobylase a admirála Viktora Sokolova, za zločiny spojené s raketovými útoky na civilní objekty. Dle MTS existují důvodná podezření, že oba muži nesou odpovědnost za bombardování ukrajinské elektrické infrastruktury, a to minimálně od 10. října 2022 do 9. března 2023.

MTS zmiňované útoky označil nejen za válečné zločiny, ale také za zločiny proti lidskosti. Bližší podrobnosti však veřejnosti zůstávají neznámé, jelikož je obsah zatykačů utajen kvůli ochraně svědků a zabezpečení průběhu vyšetřování. Zveřejněny byly pouze základní informace o existenci zatykačů, jménech podezřelých, zločinech a formě odpovědnosti, čímž chtěl soud přispět k prevenci dalšího páčání podobných zločinů.

Jedná se již o druhou vlnu zatykačů uvalených na ruské vedení v kontextu války na Ukrajině. První zatykače MTS vydal již v březnu minulého roku na ruského prezidenta Vladimira Putina a prezidentkou komisařku pro práva dětí Mariju Lvovovou-

MTS vydal zatykače na dva ruské velitele [1]

Al Hasan čeká na rozsudek již 10 měsíců [2]

-Bělovovou, kteří byli obviněni z válečných zločinů kvůli údajným únosům ukrajinských dětí.

Ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj vydání zatykačů přivítal, zatímco Moskva obvinění z páčání válečných zločinů na Ukrajině soustavně odmítá a označuje je za zaujatou kampaň Západu snažící se o diskreditaci Ruska.

Nepřítomnost soudce odložila vyhlášení rozsudku na neurčito

Soudní řízení MTS s Malijcem Al Hassanem čelí značnému zpoždění kvůli absenci soudce Minduy. Al Hassan je obviněn z páčání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti během svého působení v islamistické skupině Ansar Dine, která v roce 2012 převzala kontrolu nad malijským městem Timbuktu.

Soud začal před více než třemi lety, samotné řízení však bylo oficiálně ukončeno před deseti měsíci. V lednu ale soud nečekaně oznámil odložení vyhlášení rozsudku kvůli zdravotnímu stavu soudce Antoine Minduy. Jeho dočasná nedostupnost se však nadále prodlužuje a o více než dva měsíce později stále nemáme konkrétnější informace o tom, kdy bude rozsudek vyhlášen.

Odkládání přitom může mít negativní vliv nejen na obviněného či oběti, kteří nadále žijí v nejistotě, ale také na samotný soud, který tímto přichází o dů-

věru veřejnosti. Římský statut přitom umožňuje jmenování náhradního soudce, který je po celou dobu přítomen hlavnímu líčení, a může tak v případě potřeby člena senátu nahradit. Soud však tento institut v praxi nevyužívá.

Celá situace se odehrává na pozadí obměny soudců MTS. V prosinci minulého roku bylo zvoleno šest nových soudců a Mindua byl jedním z těch, kteří měli svou funkci opustit. Zavedená praxe však předpokládá, že odcházející soudce všechna svá řízení před svým odchodem dokončí.

Mezinárodní soudní dvůr vyhlásil další předběžná opatření ve věci JAR vs. Izrael

Dne 28. března 2024 MSD vydal další předběžná opatření ve věci Jihoafrická republika vs. Izrael. MSD vyhlášením nových opatření reagoval na nedávnou žádost Jihoafrické republiky ze dne 6. března 2024, která požadovala vydání a/nebo upravení původních opatření vyhlášených v lednu (viz Bulletin březen 2024, s. 6–7).

MSD Izraeli jednomyslně nařídil přijmout bez zbytečného odkladu opatření k zajištění humanitární pomoci v Pásmu Gazy. Pomoc má zahrnovat neomezené poskytování základních služeb, a to včetně vody, potravin, elektřiny či lékařských potřeb. Dále MSD patnácti hlasy (z celkových šestnácti) nařídil, aby Izrael svým vojenským silám zabránil v páčení násilných činů, které by porušovaly práva Palestinců v Gaze podle Úmluvy o genocidě. Proti rozhodnutí hlasoval pouze izraelský soudce Aharon Barak.

Ke zpřísnění opatření došlo po zjištění, že se situace v Pásmu Gazy od ledna dále zhoršila a oblast již není pouze ohrožena hladomorem, nýbrž ji hladomor již začal sužovat. Izrael má jeden měsíc na to podat soudu zprávu o všech přijatých opatřeních.

Zdroje

Amnesty International (2024, 11. března). *Mezinárodní trestní soud vydal zatykače na vrcholné ruské velitele*. Získáno z [https://www.amnesty.cz/zprava/5905/mezinarodni-trestni-soud-vydal-zatykace-na-vrcholne-ruske-velitele#:~:text=Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20trestn%C3%AD%20soud%20vydal%20zatyka%C4%8De%20na%20vrcholn%C3%A9%20rusk%C3%A9%20velitele,-%C4%8C1%C3%A1nek&text=Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20trestn%C3%AD%20soud%20\(ICC\)%20vydal,%C5%99%C3%ADzen%C3%BDch%20%C3%BAto-c%C3%ADch%20ona%20civiln%C3%AD%20objekty](https://www.amnesty.cz/zprava/5905/mezinarodni-trestni-soud-vydal-zatykace-na-vrcholne-ruske-velitele#:~:text=Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20trestn%C3%AD%20soud%20vydal%20zatyka%C4%8De%20na%20vrcholn%C3%A9%20rusk%C3%A9%20velitele,-%C4%8C1%C3%A1nek&text=Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20trestn%C3%AD%20soud%20(ICC)%20vydal,%C5%99%C3%ADzen%C3%BDch%20%C3%BAto-c%C3%ADch%20ona%20civiln%C3%AD%20objekty).

Anderson, J. H. (2024, březen). Missing Judge at the ICC: Al Hassan Trial Postponed Indefinitely. *Justiceinfo*. Získáno z <https://www.justiceinfo.net/en/129842-missing-judge-icc-al-hassan-trial-postponed-indefinitely.html>.

MSD vydal další předběžná opatření [3]

Dunkelberg, A. G. (2024, březen). Comparing the ICJ's Provisional Measures Orders in South Africa v. Israel. *Opiniojuris*. Získáno z <https://opiniojuris.org/2024/03/29/comparing-the-icjs-provisional-measures-orders-in-south-africa-v-israel/>.

Leven, D. (2024, březen). Russia's Black Sea fleet commander hit with war crimes arrest warrant. *Politico*. Získáno z <https://www.politico.eu/article/international-criminal-court-hague-russia-ukraine-war-sergei-kobylash-viktor-sokolov-war-crimes/>.

McBrien T. (2024, březen). ICJ Orders Additional Provisional Measures in South Africa v. Israel. *Lawfare*. Získáno z <https://www.lawfaremedia.org/article/icj-orders-additional-provisional-measures-in-south-africa-v-israel>.

Mezinárodní soudní dvůr. (2024, březen). *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel)* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240328-pre-01-00-en.pdf>.

Mezinárodní trestní soud. (2024, březen). *Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Sergei Ivanovich Kobylash and Viktor Nikolayevich Sokolov* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-sergei-ivanovich-kobylash-and>.

Mezinárodní trestní soud. (2024). *Situation in the Republic of Mali*. Získáno z ICC: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/0902ebd1806fcc67.pdf>.

van den Berg, S. (2024, březen). ICC issues arrest warrants for two top Russian commanders. *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/europe/icc-issues-arrest-warrants-against-top-russian-commanders-kobylash-sokolov-2024-03-05/>.

Fotografie

[1] MTS vydal zatykače na dva ruské velitele. International Criminal Court building (2019) in The Hague 01, autor: OSeveno, 12. květen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

[2] Al Hassan čeká na rozsudek již 10 měsíců. Closing Statements in the Al Hassan trial, autor: ICC-CPI, 24. květen 2023, zdroj: ICC-CPI.

[3] MSD vydal další předběžná opatření. Peace Palace (Vredespalais) - Houses the International court of Justice - the principal Judiciary body of the United Nations (34402091225), autor: Ontheway Advice, 10. květen 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 1.0 DEED.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat a Natálie Dřínovská

Průlomové rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva: poprvé odsoudil stát za neplnění závazků ke klimatické změně

Jan Nevlída

Nezvykle teplé počasí na začátku dubna symbolicky předcházelo průlomovému rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve třech klimatických případech. V jednom z nich soud poprvé uznal, že změna klimatu může ovlivnit lidská práva. Štrasburský soud tak poprvé ve své historii odsoudil stát kvůli nedostatečnému boji proti klimatickým změnám.

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) zamítl dvě ze tří ostře sledovaných klimatických stížností. První neúspěšný případ se týká věci *Duarte Agostinho a další proti Portugalsku a dalším 32 státům*. V této věci skupina mladých Portugalců obvinila Portugalsko a 32 dalších států včetně České republiky z porušení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“) z důvodu nedostatečných státních opatření v rámci klimatických změn.

Skupina podala žalobu v roce 2017 po ničivých lesních požárech v Portugalsku. ESLP prohlásil žalobu za nepřijatelnou, protože žalobci nevyčerpali všechny dostupné prostředky ve své zemi. Soud odmítl námítky stěžovatelů, že na národní úrovni by jejich snaha neměla šanci a uvedl, že mu nepřísluší rozhodovat jako soud prvního stupně. Dále podle ESLP neexistují důvody pro rozšíření žaloby o další státy, kromě Portugalska. Takové rozšíření by vedlo k odklonu od zásady územní příslušnosti, na základě které je systém ochrany lidských práv založen.

Druhou neúspěšnou stížností ve věci *Careme proti Francii* podal bývalý starosta francouzského města Grande – Synthe. Podle bývalého starosty došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého

Švýcarské seniorky uspěly u Evropského soudu pro lidská práva [1]

a rodinného života a práva na život. ESLP stížnost zamítl, neboť stěžovatel již několik let ve Francii nežije a ve smyslu Úmluvy se tak nemůže považovat za obět. Navíc ESLP uvedl, že se stěžovatel nemůže obrátit k soudu jako starosta Grande-Synthe, protože obce jakožto „vládní organizace“ nemají pravomoc podat stížnost k ESLP.

První úspěšná klimatická žaloba

Historicky první úspěšnou klimatickou žalobou u ESLP se stal případ ve věci *Verein KlimaSeniori-*

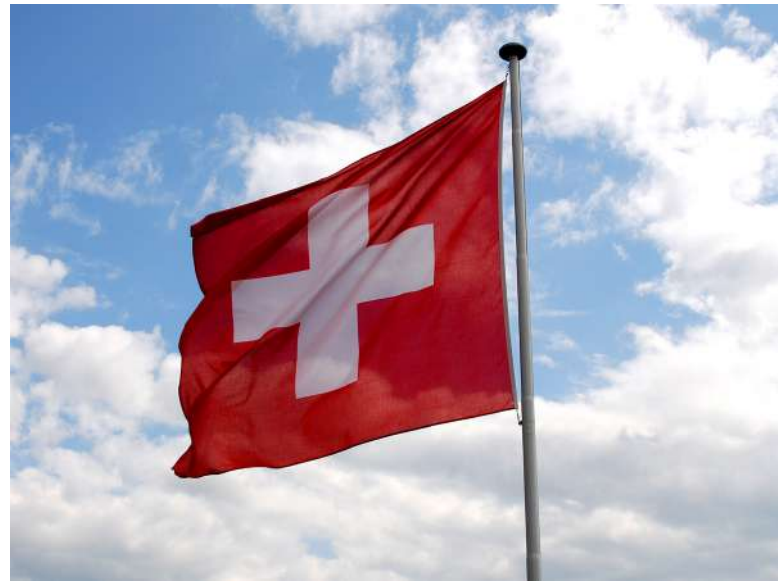
nnen Schweiz a další proti Švýcarsku. Stěžovatelem v této věci byly čtyři starší ženy a švýcarská organizace Senior Women for Climate Protection Switzerland, která sdružuje okolo 2000 žen v seniorském věku a věnuje se prevenci klimatických změn.

Stěžovatelky tvrdily, že švýcarské cíle a opatření nejsou vůči změně klimatu dostatečné. Takový postup je podle nich v rozporu s Úmluvou, konkrétně s čl. 2 (právo na život) a čl. 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života).

Ve svém tvrzení stěžovatelé vycházeli ze zdravotních potíží starších žen, které jsou nejvíce zranitelné vysokými teplotami a dalšími dopady změn klimatu. Stěžovatelé poukazovali na to, že Švýcarsko neplní závazky ke snížení objemu emisí tak, aby se nárůst meziroční průměrné teploty zpomalil, k čemuž se Švýcarsko zavázalo Pařížskou dohodou z roku 2015. Dále stěžovatelky namítaly porušení čl. 6 a čl.13 (právo na spravedlivý proces a právo na účinnou ochranu) Úmluvy ze strany švýcarských soudů. Podle stěžovatelů soudy nebraly daný případ vážně a neposkytly účinný prostředek pro ochranu jejich práv.

ESLP se nejprve zabýval otázkou, zda je stížnost přípustná. Pro porušení lidských práv v souvislosti s klimatickou změnou je klíčové naplnění kritérií pro postavení oběti. ESLP v rozhodnutí ustanovil dvě základní kritéria pro postavení oběti, na základě kterých může být klimatická žaloba přípustná. Zaprvé musí být stěžovatel vystaven vysoké intenzitě nepříznivých účinků změny klimatu a zadruhé musí existovat naléhavá potřeba zajistit individuální ochranu stěžovatele z důvodu absence nebo nedostatečnosti přiměřených opatření ke snížení újmy. ESLP uvedl, že práh pro stanovení statusu oběti v případech změny klimatu je obzvláště vysoký a odmítl přípustnost stížnosti, kterou podaly čtyři jednotlivé ženy. Nenaplnění kritérií stanovených v tomto rozhodnutí bylo také důvodem k odmítnutí stížnosti ve věci *Careme proti Francii*.

Přípustnost stížnosti však ESLP uznal u organizace Senior Women for Climate Protection Switzerland. Jako důvod pro přiznání žalobní legitimace pro organizaci soud vyzdvihl mimo jiné zvláštní rys změny klimatu jako společného zájmu lidstva a nutnost podpory mezigeneračního sdílení zátěže. Přístup k ESLP bude tak pro nevládní organizace a sdružení v klimatických případech snazší než pro jednotlivce. Uznání přípustnosti alespoň pro or-

Švýcarsko neučinilo dostatečná opatření ke klimatickým změnám [2]

ganizace představuje výrazný posun v judikatuře ESLP.

ESLP uznal právo na ochranu před dopadem změny klimatu

ESLP sice neuznal porušení práva na život, ale rozhodl o porušení čl. 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) Úmluvy. ESLP uvedl, že čl. 8 Úmluvy zahrnuje právo na účinnou ochranu státními orgány před závažnými a nepříznivými dopady změny klimatu na jejich životy, zdraví, pohodu a kvalitu života. Zde se dostáváme k nejdůležitější části rozsudku. Podle ESLP má stát pozitivní povinnost takovou ochranu zajistit, v tomto případě účinně uplatňovat v praxi předpisy a opatření schopná zmírnit stávající a potenciálně nevrátitelné budoucí dopady změny klimatu.

Dále soud upřesnil, že čl. 8 Úmluvy vyžaduje, aby každý smluvní stát přijal opatření k podstatnému a postupnému snížení svých příslušných úrovní emisí skleníkových plynů tak, aby dosáhl klimatické neutrality během příštích tří desetiletí. ESLP tedy říká, že státy mají povinnost učinit dostatečné kroky pro ochranu jednotlivců před nepříznivými účinky změny klimatu.

V případě Švýcarska ESLP rozhodl, že vnitrostátní legislativa není dostatečná, aby vedla k účinnému zmírňování dopadů klimatických změn. Dále

podle soudu Švýcarsko dříve nesplnilo své minulé cíle snížení emisí skleníkových plynů. Švýcarské orgány v souvislosti se změnou klimatu nejednaly včas a vhodným způsobem. Nenavrhly a neprovedly potřebné právní předpisy a opatření v souladu s jejich závazky. Stručně řečeno, Švýcarsko si stanovilo příliš nízké cíle a nemělo dobrý časový plán pro přechod ke klimatické neutralitě.

Vzhledem ke složitosti případu ESLP nestanovil konkrétní opatření, která by mělo Švýcarsko učinit. Soud tedy ponechal na Výboru ministrů, aby na základě informací poskytnutých státem dohlížel na přijímaná opatření. ESLP tak uvádí pouze cíl, který má být dosažen (uhlíková neutralita do tří desetiletí).

Významný precedens pro další klimatické žaloby

Rozhodnutí ve věci *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz a další proti Švýcarsku* ukázalo, že ESLP vnímá Úmluvu jako živý nástroj, který umožňuje soudu zabývat se aktuálními globálními problémy. Závěry soudu v první úspěšné klimatické žalobě představují varovný signál pro státy, které dělají málo proti klimatické změně.

Případ švýcarských seniorek určitě není poslední klimatickou stížností. Ve Štrasburku stále probíhá šest dalších klimatických případů, na které bude mít nedávný rozsudek vliv. Přelomové rozhodnutí ESLP ale ovlivní nejen další klimatické stížnosti ve Štrasburku ale také podobné stížnosti na domácí scéně u zemí, které ratifikovaly Úmluvu.

Klimatické stížnosti čekají na rozhodnutí i u dalších mezinárodních soudů, např. u Mezinárodního soudního dvora, Mezinárodního tribunálu pro mořské právo a Meziamerického soudu pro lidská práva.

Zdroje

- Bönnemann, M & Tigre, M. A. (2024, duben 9). The Transformation of European Climate Change Litigation: Introduction to the Blog Symposium. *VerfBlog*. Získáno z: <https://verfassungsblog.de/the-transformation-of-european-climate-change-litigation/>
- Buyse, A & Istrefiho K. (2024, duben 9). Climate Cases Decided Today: Small Step or Huge Leap? *Echrblog*. Získáno z: <https://www.echrblog.com/2024/04/climate-cases-decided-today-small-step.html>

Budova Evropského soudu pro lidská práva [3]

- Duarte Agostinho et al. v. Austria et al. (“Portuguese Children’s Case”). (2024, duben 9). *climaterightsdatabase.com*. Získáno z: <https://climaterightsdatabase.com/2024/04/09/european-court-of-human-rights-youth-for-climate-justice-v-austria-et-al/>
- Hilson, Chr. (2024, duben 11). The Meaning of Carbon Budget within a Wide Margin of Appreciation: The ECtHR’s KlimaSeniorinnen Judgment. *VerfBlog*. Získáno z: <https://verfassungsblog.de/the-meaning-of-carbon-budget-within-a-wide-margin-of-appreciation/>
- Kabrhelová, L. (2024, duben 12). Klimatický triumf švýcarských seniorek: Státy by se měly mít na pozoru. *seznam.cz*. Získáno z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-5-59-triumf-svycarskych-seniorek-zaklad-pro-klimaticke-zaloby-249598>
- Válová, I. (2024, duben 9). Státy mají podle ESLP povinnost plnit závazky ke klimatické změně. *ceska-justice.cz*. Získáno z: <https://www.ceska-justice.cz/2024/04/staty-maji-podle-eslp-povinnost-plnit-zavazky-ke-klimaticke-zmene/>
- Verein KlimaSeniorinnen et al. v. Switzerland. (2024, duben 9). *climaterightsdatabase.com*. Získáno z: <https://climaterightsdatabase.com/2024/04/09/european-court-of-human-rights-verein-klimasenioreninnen-v-switzerland/>

Fotografie

- [1] Švýcarské seniorky uspěly u Evropského soudu pro lidská práva. KlimaSeniorinnen vor dem dem Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte, autor: Womenforwiki, 19. duben 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Švýcarsko nečinilo dostatečná opatření ke klimatickým změnám. Flag of Switzerland 1, autor: Wladyslaw, 28. červenec 2007, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [3] Budova Evropského soudu pro lidská práva. P2005-11-23-12.09 032, autor: Dennis Jansen, 23. listopad 2005, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 LEGAL CODE.

Předběžná otázka, poradní stanovisko - jaké jsou rozdíly a podobnosti?

Natália Hamadejová

Evropský soud pro lidská práva před několika lety vytvořil mechanismus tzv. poradních stanovisek, které jsou svou povahou podobné předběžným otázkám před Soudním dvorem Evropské unie. I přes rozdíl v (ne)závaznosti těchto dvou institutů se rozvíjející se judikaturou ESLP začínají podobat. Po nejnovějším poradním stanovisku můžeme mluvit o období „štrasburského CILFIT-u“.

Co je předběžná otázka a poradní stanovisko

Předběžná otázka je speciálním druhem nesporného řízení u Soudního dvora Evropské unie („SDEU“) zakotvená v čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie („SFEU“). Může ji podat jakýkoli národní soud, pokud potřebuje pro vydání svého rozhodnutí odpověď na otázku o interpretaci nebo platnosti práva EU.

Podle čl. 267 odst. 2 SFEU tuto otázku musí položit (tedy ne pouze mohou) vnitrostátní tzv. soudy poslední instance. Soudní dvůr však v minulosti z této povinnosti vytvořil dvě výjimky v rozsudku známém jako CILFIT (rozsudek 283/81), a to v situacích *acte clair* a *acte éclairé*. Ve prvním případě jde o situaci, kdy je výklad či interpretace práva EU tak zřejmá, že výklad Soudním dvorem není nutný, je tedy jasný i bez pomoci SDEU. Ve druhém případě jde o situaci, kdy o podobné otázce SDEU již rozhodoval a její výklad dostatečně vysvětlil a objasnil. Jeden z důvodů vytvoření těchto výjimek byl i praktický - zatížení soudu by bylo neúměrné, pokud by opravdu každý soud poslední instance v každé otázce týkající se unijního práva vždy položil předběžnou otázku.

V roce 2018 byl u Evropského soudu pro lidská práva („ESLP“) přijetím Protokolu 16 k Evropské úmluvě o lidských právech („Protokol“) vytvořen mechanismus velmi podobný předběžné otázce u SDEU, a to mechanismus poradního stanoviska. Podle Protokolu mohou nejvyšší soudy a tribunály smluvních stran Úmluvy požádat ESLP o stanovisko k otázkám, které souvisí s výkladem, či uplatňo-

Výklad soudního dvora je pro předkládající soud právně závazný [1]

váním práv a svobod. O přijetí žádosti o stanovisko rozhoduje kolegium o pěti soudcích velkého senátu a pokud žádost přijme, vydá poradní stanovisko. A jak bude vysvětleno dále, nedávno ESLP přidal ke své doktríně svůj vlastní „štrasburský CILFIT“

Podobnosti a rozdíly obou institutů

Jak poradní stanovisko před ESLP, tak předběžná otázka před SDEU, slouží soudům, pokud si nejsou jisté tím, jak interpretovat a aplikovat buď ustanovení Úmluvy v případě poradního stanoviska, nebo unijního práva u předběžné otázky. Cílem obou institutů je také posílit správné uplatňování jednoho či druhého práva.

Co se týče rozdílů, jedním z největších je, které soudy mohou tyto instituty využít. Předběžnou otázku u SDEU může podat jakýkoliv národní soud v případě, že je odpověď Soudního dvora relevantní pro vydání rozhodnutí národního soudu.

Jak už bylo řečeno, soudy poslední instance mají mezi vnitrostátními soudy jen kvalifikovanou pozici a v určitých případech mají místo možnosti povinnosti předběžnou otázku položit. EU chce tímto způsobem zajistit jednotný výklad práva EU

v členských státech a harmonizovat aplikaci unijního práva.

Na druhé straně, podle čl. 1 odst. 2 Protokolu č. 16 k Úmluvě, mohou o vydání poradního stanoviska u ESLP požádat právě jen soudy a tribunály nejvyšší instance. Které přesně to jsou si vymezují samotné smluvní strany.

Tímto omezením soudů, které mohou požádat o poradní stanovisko, se ESLP snaží předcházet příliš velké zátěži žádostí. Také tato úprava slouží tomu, aby stěžovatelé primárně vyčerpali vnitrostátní prostředky nápravy. Na druhé straně to však znamená, že ne každý soud má v případě pochybností o aplikaci a interpretaci Úmluvy možnost „poradit se“ s ESLP o daném problému.

Dalším rozdílem je závaznost odpovědi SDEU a stanoviska ESLP. Pokud SDEU učiní výklad k předběžné otázce, takový výklad bude pro předkládající soud závazný a musí se jím v pokračujícím řízení řídit. Výklad SDEU je navíc nejvyšší závaznou autoritou výkladu práva EU, a obsah rozsudků by tak měl být jednotně uplatňován ve všech členských státech. Proto členský stát může porušit právo EU, vydá-li jeho soud rozhodnutí, které bude ve zjevném rozporu s judikaturou SDEU, i pokud mu nebyla přímo adresována.

Naopak, jak je již z pojmu zřejmé, poradní stanovisko není pro dotazující se státy právně závazné. To znamená, že bude na zvážení vnitrostátního soudu, jak a jestli vůbec se bude stanoviskem řídit.

Právě nezávaznost poradních stanovisek je nejproblematictější částí tohoto institutu, protože jeho nezávaznost platí také pro samotný ESLP. Teore-

Poradní stanoviska ESLP jsou pro soudy smluvních států Úmluvy nezávazná [2]

V únoru 2024 ESLP odmítl žádost estonského Nejvyššího soudu o poradní stanovisko [3]

tický by se mohlo stát, že by se po vyčerpání všech vnitrostátních prostředků individuální stěžovatel obrátil na ESLP. Ten by se pak mohl odchýlit od názoru zformulovaného v poradním stanovisku. Tato situace by byla obzvláště zajímavá v případě, že by se vnitrostátní soud poradním stanoviskem řídil v původním řízení. ESLP proto musí s již vyslovenými názory zacházet opatrně, aby nezpochybnil své postavení a legitimitu.

Za současného nastavení však poradní stanoviska ESLP nemohou být všeobecně právně závazná, podobně jako je to u výkladu předběžných otázek SDEU. Protože ne všechny smluvní státy Úmluvy (včetně České republiky) protokol o poradním stanovisku ratifikovaly, nemohou je poradní stanoviska ESLP právně vázat. V opačném případě by byly smluvní státy právně vázány něčím, co nepřijaly a neratifikovaly

CILFIT v Štrasburku

Dne 19. února tohoto roku odmítl ESLP žádost estonského Nejvyššího soudu o poradní stanovisko. Učinil tak poprvé pouze na základě nesplnění podmínky pro podání žádosti ve smyslu čl. 1 odst. 1 Protokolu č. 16 - tedy, že se žádost netýkala zásadních otázek o interpretaci, či aplikaci práv a svobod podle Úmluvy.

Soud v rozhodnutí o zamítnutí žádosti uvedl, že „zásadní otázky“ jsou takové, ve kterých vnitrostátní soud potřebuje vysvětlení od ESLP ve for-

mě poradního stanoviska. Dále uvedl, že jeho role není vykládat jednoduché otázky a opakovat, co je již v ustálené judikatuře. Toto rozhodnutí je samo o sobě důležité, jelikož tak ESLP dává jasně najevo, jaký typ otázek by státy měly nebo neměly pokládat v žádosti o poradní stanovisko.

Tato podmínka pro podání žádosti o poradní stanovisko je velmi podobná praxi Soudního dvora, a to konkrétně doktríny *acte éclairé*, tedy jedné z výjimek vytvořené v rozsudku CILFIT. Jde o situaci, kdy o aplikaci práva neexistují žádné pochybnosti na základě předchozí judikatury. Situace je tak naprosto zjevná a nepotřebuje více objasnit ze strany dotazovaného soudu.

Rozdíl mezi těmito dvěma je v tom, že doktrína SDEU *acte éclairé* je výjimkou, na základě které nejvyšší soudy nepotřebují klást předběžné otázky, zatímco čl. 1 odst. 1 Protokolu 16 týkající se zásadních otázek je podmínkou pro žádost o poradní stanovisko před ESLP.

Závěr

Z porovnání předběžných otázek před SDEU a poradních stanovisek před ESLP vyplývá, že oba instituty mají podobný cíl - posílit jednotný výklad a aplikaci práva v rámci jejich jurisdikce. Nicméně existuje i několik rozdílů v jejich fungování, zejména v tom, které soudy mohou ty které instituty využít, a také v jejich (ne)závaznosti.

Právě poslední rozdíl může být pro aplikaci a interpretaci práva klíčový. Judikatura SDEU je právně závazná pro všechny členské státy EU, čímž SDEU zajišťuje jednotu aplikace unijního práva. Na druhou stranu, poradní stanoviska ESLP jsou nezávazná, tudíž nemohou zajistit tak jednotnou aplikaci a interpretaci Úmluvy.

Zdroje

Council of Europe. Protocol No. 16 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Explanatory Report. Získáno z: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/protocol_16_explanatory_report_eng

Gavrysh K. (2022) *Establishing Judicial Precedents Through Advisory Opinions of the European Court of Human Rights*. Získáno z: https://brill.com/view/journals/iric/2/2/article-p266_004.xml#fn008

Soudní dvůr Evropské unie [4]

Kunertová, T. (2023) *Jak na předběžné otázky k Soudnímu dvoru EU: manuál pro advokáty*. Získáno z: https://advokatnidenik.cz/2023/01/04/jak-na-predbezne-otazky-k-soudnimu-dvoru-eu-manual-pro-advokaty/#_ftn3

Najvyšší súd Slovenskej republiky. (2017) *Bulletin. VI. ročník*. Získáno z: <https://www.nsud.sk/data/att/295/69122.d3cfda.pdf>

Oznámenie č. 113/2020 Z.z., o podpísaní Protokolu č. 16 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, In [ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-4-21]. <https://www.aspi.sk/products/lawText/1/93907/1/2/oznamenie-c-113-2020-zz-o-podpisani-protokolu-c-16-k-dohovoru-o-ochrane-ludskych-prav-a-zakladnych-slobod/oznamenie-c-113-2020-zz-o-podpisani-protokolu-c-16-k-dohovoru-o-ochrane-ludskych-prav-a-zakladnych-slobod>

Krommendijk, J. (2024) *CILFIT in Strasbourg*. Získáno z: <https://verfassungsblog.de/cilfit-in-strasbourg/>

Michalec, M. *Doktrína acte clair po rozsudku Súdneho dvora vo veci C-561/19*. Bulletin slovenskej advokácie. Získáno z: <https://info.sak.sk/bulletin/doktrina-acte-clair-po-rozsudku-sudneho-dvora-vo-veci-c-561-19/>

Fotografie

[1] Výklad soudního dvora je pro předkládající soud právně závazný. Palais de la Cour de Justice CJEU July 2021 Sign to the Ancien Palais, autor: Luxofluxe, 30. červenec 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

[2] Poradní stanoviska ESLP jsou pro soudy smluvních států Úmluvy nezávazná. CEDH affaire Vincent Lambert Strasbourg 5 juin 2015-2, autor: Photo Claude TRUONG-NGOC, 5. červen 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

[3] V únoru 2024 ESLP odmítl žádost estonského Nejvyššího soudu o poradní stanovisko. 5th European Human Rights Moot Court Competition Final Round, autor: Ivan Chopyk, 14. únor 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.

[4] Soudní dvůr Evropské unie. European Court of Justice - Grand courtroom (3516682090), autor: Cédric Puisney, 9. květen 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.

Aktuality evropské sekce

Johana Marešová

AG Čapeta: Rozhodnutí Rady o uzavření obchodních dohod s Marokem by měla být neplatná

Generální advokátka Tamara Čapeta ve svém stanovisku upozorňuje na to, že dochází k porušení práva občanů Západní Sahary na sebeurčení.

V roce 2019 podepsala EU s Marokem, které je sousedním státem Západní Sahary, dohodu o partnerství v oblasti udržitelného rybolovu („Dohoda o udržitelném rybolovu“). Západní Saharu jako stát Maroko neuznává. Později téhož roku hnutí Front Polisario, které bojuje za právo obyvatel Západní Sahary na sebeurčení, začalo u Tribunálu Soudního dvora EU usilovat o zrušení rozhodnutí Rady, kterým byla Dohoda o udržitelném rybolovu za Evropskou unii schválena. Tribunál rozhodnutí Rady zrušil. Následně Komise a Rada podaly kasační opravný prostředek k Soudnímu dvoru EU.

Dohoda o udržitelném rybolovu totiž nesplňuje požadavek, aby se Západní Saharou bylo zacházeno jako s územím „odděleným a odlišným“ od Maroka, čímž dochází k porušení práva na sebeurčení. Je tomu tak z toho důvodu, že Dohoda používá názvosloví, které nelze vykládat tak, že zahrnuje též Západní Saharu. O tomto rozhodl Soudní dvůr EU již v roce 2018 v rámci rozsudku ve věci C-266/16. Generální advokátka ve svém stanovisku tuto myšlenku dále rozvíjí. Tvrdí, že termín „fishing zone“ nerozlišuje mezi vodami přilehlými Maroku a vodami přilehlými Západní Sahaře. Dle jejího názoru by z Dohody mělo být přinejmenším zřejmé, která část rybolovných práv Evropské unie se týká vod přiléhajících k Maroku a která se týká vod přiléhajících k území Západní Sahary.

Generální advokátka tedy zastává názor, že rozhodnutí Tribunálu o zrušení rozhodnutí Rady by mělo zůstat platné, avšak mělo by být odlišně odůvodněno. Generální advokátka dále upozorňuje na to, že Západní Sahara nemá žádné veřejné činitele, kteří by mohli teritorium zastupovat. Proto je nutné brát v potaz požadavky hnutí Front Polisario, které odraží vůli části obyvatel Západní Sahary. Generální

Západní Sahara je územím sousedícím s Marokem [1]

advokátka v této věci odkazuje na judikát Soudního dvora EU z roku 2016: C-104/16 P Rada proti Front Polisario.

Odškodnění pro Mariana Kočnera za únik informací

Soudní dvůr EU rozhodl v rámci kasačního opravného prostředku o odškodném pro Mariana Kočnera, kterému vznikla škoda nesprávným nakládáním Europolu s jeho osobními údaji.

V souvislosti s vraždou slovenského novináře Jána Kuciaka a jeho snoubenky probíhalo rozsáhlé vyšetřování, na kterém se podílel i Europol. Ten extra-

hoval údaje ze dvou mobilních telefonů patřících Marianu Kočnerovi. Tyto údaje byly následně předány slovenským orgánům činným v trestním řízení. Později byly ale údaje zveřejněny ve slovenském tisku, jejich součástí byly též osobní konverzace. Marian Kočner se u Tribunálu domáhal náhrady nemajetkové újmy po Europolu, která mu únikem dat vznikla. Tribunál však tuto žalobu zamítl, protože neshledal příčinnou souvislost mezi jednáním Europolu a škodou. Proti tomuto rozsudku podal Marian Kočner opravný prostředek k Soudnímu dvoru EU.

Rozhodnutí Soudního dvora je významné hlavně proto, že vysvětluje společnou a nerozdílnou odpovědnost Europolu a členského státu. V případech, kdy orgány členského státu spolupracují s Europolem, není povinností stěžovatele, aby dokazoval přičitatelnost jednomu z těchto orgánů. Poškozený tedy musí prokázat jen to, že v rámci této spolupráce došlo k nezákonnému zpracování osobních dat, čímž byla způsobena škoda. Soudní dvůr proto rozhodnutí Tribunálu zrušil a přiznal Marianu Kočnerovi náhradu nemajetkové újmy ve výši 2 000 eur.

Statistiky Soudního dvora za rok 2023

Na konci března byly zveřejněny statistiky Soudního dvora za rok 2023.

Hlavním tématem byl plánovaný částečný přesun agendy týkající se předběžných otázek ze Soudního dvora na Tribunál. Konkrétně se jedná o předběžné otázky v následujících šesti oblastech: daň z přidané hodnoty, spotřební daně, celní kodex, sazební zařazení zboží v kombinované nomenklatuře, náhrady a pomoc cestujícím v případě odepření nástupu do dopravního prostředku, zpoždění nebo zrušení dopravní služby, jakož i systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. V roce 2023 podaly předběžnou otázku soudy ze všech členských států. Nejvíce jich pak podalo Německo s počtem 94, v závěsu za ním jsou Bulharsko a Polsko. Česká republika podala předběžných otázek 12, což je podprůměrný výsledek. Předběžné otázky se nejčastěji týkaly prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Dle předsedy Soudního dvora Koena Lenaertse, se Soudní dvůr nyní bude moct soustředit na své úkoly jako unijního ústavního a nejvyššího soudu.

Soudní dvůr EU zveřejnil své statistiky za rok 2023 [2]

Významný byl i nárůst počtu přímých žalob. Ty byly podávány zejména v oblasti životního prostředí. Zatímco minimum podaných žalob Soudní dvůr eviduje za rok 2021, kdy jich bylo podáno pouze 29, v loňském roce se tento počet vyšplhal na 60.

Zdroje

- Stanovisko generální advokátky. (21. březen 2024). Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:62021CC0778>
- Soudní dvůr Evropské unie. (5. březen 2024). Rozsudek ve věci C-775/21 P. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:62021CJ0755>
- Soudní dvůr Evropské unie. (22. březen 2024). Annual Report 2023. Dostupné z: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-04/en_ra_2023_cour_stats_web_bat_22042024.pdf

Fotografie

- [1] Západní Sahara je územím sousedícím s Marokem. Cycling near tarfaya western sahara morocco, autor: Alexander Leisser, 23. červen 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Soudní dvůr EU zveřejnil své statistiky za rok 2023. Palais de la Cour de Justice CJEU July 2021 Sign to the Ancien Palais, autor: Luxofluxe, 3. červenec 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Stenzelová a Alžběta Dvořáková

Důkazy o nucené práci Ujgurů se týkají stále více odvětví průmyslu, na souši i na moři

Daniela Skácelíková

V posledním roce vyplývají na povrch nové případy nucené práce uvalené čínským komunistickým režimem na příslušníky muslimské menšiny Ujgurů. Nucená práce Ujgurů se přitom prostřednictvím dodavatelských řetězců dotýká mnoha zemí světa. Přelomová jsou především zjištění v oblasti rybářského průmyslu, který až do nedávné doby zcela unikal podezřením o spojení s touto prací.

Ujgurové a další převážně muslimské menšiny žijící v provincii Sin-ťiang dlouhodobě čelí státní perzekuci, kterou čínský režim prezentuje jako nutná opatření proti terorismu a extremismu. Kromě závažného porušování práv Ujgurů jak v tzv. „převýchovných“ táborech, tak v běžném životě, se příslušníci této menšiny stávají také oběťmi nucené práce, a to v mnoha sektorech čínské ekonomiky.

Zásadní zjištění organizace The Outlaw Ocean Project

Nezisková investigativní organizace The Outlaw Ocean Project (dále „OOP“) [1], která se zaměřuje na lidskoprávní a environmentální dopady aktivit na širokém moři, se nedávno zaměřila na rybářský průmysl v Číně, která je největším světovým producentem mořských plodů. Rozsáhlé čtyřleté vyšetřování OOP přineslo zjištění o závažném porušování lidských práv pracovníků na lodích, nelegálním rybaření ve vodách jiných států či lovení chráněných druhů ryb.[2]

Tým investigativních novinářů dále zjistil, že nejméně deset společností zpracovávajících mořské plody na čínských březích využívá ujugurskou nucenou práci. Dle zjištění OOP se jedná nejméně o tisíc pracovníků, konkrétní počet odhadují kolem 1380. Tito Ujguři a příslušníci dalších muslimských men-

Na lodích často dochází k porušování lidských práv [1]

šin byli mezi lety 2018 a 2023 Čínou donuceni přijmout zaměstnání v závodech rybářského průmyslu, opustit rodné komunity v Sin-ťiang a přesunout se do provincie Šan-tung, tedy na opačný konec Číny, který je od Sin-ťiang vzdálený asi 3000 kilometrů. V opačném případě jim hrozil přesun do „převýchovného“ tábora nebo vězení.

Pobřežní provincie Šan-tung je jedním z hlavních středisek čínského mořského průmyslu. Ryby a mořské plody, které jsou zpracovávány tamními továrnami, tak končí v supermarketech a restauracích v mnoha zemích světa. Jak upozorňuje OOP, osm z deseti továren spojených s ujugurskou prací má povolení dovážet své produkty do Evropské unie,

všechny z nich do USA, a tyto produkty odebírají také firmy z Kanady, Austrálie nebo zemí Jižní Ameriky. Všechny závody navíc měly certifikát udržitelnosti *Marine Stewardship Council* a čtyři z nich certifikát *Aquaculture Stewardship Council*.

Výsledky let důkladné investigace

Investigativní práce OOP zjistila, že do obchodu s produkty, na nichž se nuceně podílí Ujgurové, jsou zapojeny i známé nadnárodní korporace, jako je například britský řetězec supermarketů Tesco, francouzský řetězec Carrefour, německý řetězec Edeka nebo americké prodejny skupin Walmart či Costco. Společnosti využívající ujgurskou práci jsou ale také mezi dodavateli ryb a mořských plodů pro britské školy a nemocnice nebo americké veřejné školy, vojenské základny a federální věznice.

Velká část průmyslu zpracovávajícího ryby a mořské plody probíhá prostřednictvím dodavatelských řetězců [3], což značně omezuje možnosti zjištění konkrétního původu výsledného produktu a případného porušování lidských práv v průběhu jeho zpracování a výroby. OOP důkazy o zapojení Ujgurů do rybářského průmyslu zakládá na informacích z veřejně dostupných zdrojů (například webů zapojených továren a odebírajících společností, obchodních směnách mořských plodů nebo satelitních snímků), z účtů ujgurských uživatelů sociální sítě Douyin (čínská verze TikToku), z vlastního trasování čínských lodí na moři a z návštěv soukromě najatých vyšetřovatelů v některých továrnách.

Právě továrny často samy informovaly o náborech ujgurských pracovníků, které vítaly jako náhradu chybějící pracovní síly po pandemii COVID-19. Podle dostupných informací jsou Ujguři ubytováni v budovách připomínajících vojenské kasárny, přičemž jsou podrobováni kurzům politické a „patriotické“ výchovy a je omezována jejich náboženská svoboda. Podle některých odborníků na ujgurskou menšinu lze příspěvky Ujgurů na sociální síti Douyin interpretovat jako snahy o vyjádření jejich trápení za obcházení možné čínské cenzury.

Nové důkazy o nucené práci Ujgurů v automobilovém průmyslu

V předchozích letech unikly zprávy o nucené práci Ujgurů například v textilním průmyslu nebo ve

Nucená práce Ujgurů je přítomna v mořském průmyslu [2]

výrobě solárních panelů. Od roku 2022 existovala také podezření o podílu ujgurské nucené práce na výrobě automobilových součástek.

V únoru tohoto roku vydala lidskoprávní organizace Human Rights Watch (dále „HRW“) zprávu informující o tom, že pět automobilových značek (Volkswagen, General Motors, Toyota, Tesla a čínská firma BYD) nevynakládá dostatečné úsilí k tomu, aby odhalily ujgurskou práci ve svých dodavatelských řetězcích. Naopak, podle HRW tyto společnosti pod tlakem čínské vlády slevily ze svých obecných standardů a u čínských dodavatelů automobilových součástek aplikují nižší lidskoprávní standardy než ve zbytku výroby.

Z provincie Sin-ťiang pochází devět procent světové výroby hliníku, který je používán při výrobě mnoha automobilových součástek. Hliníkové odlitky ze Sin-ťiangu jsou ale využívány k výrobě

slitin i v jiných částech Číny, což ztěžuje trasování dodavatelských řetězců až po případnou ujgurskou práci. Čínská vláda navíc firmy od úsilí o zjišťování nucené práce ve výrobě odrazuje možným kriminálním vyšetřováním. Čínský trh je současně pro tyto firmy ekonomicky velmi významný, jelikož se jedná o největší automobilový trh na světě.

Boj mezinárodního společenství proti nucené práci Ujgurů

Možnosti opatření proti odebrání surovin a produktů, na jejichž zpracování se podílela nucená práce, jsou do velké míry omezené kvůli dodavatelským řetězcům. Situace týkající se ujgurské menšiny je ale z důvodu její závažnosti do jisté míry výjimkou, a to především ve Spojených státech amerických, kde byl v prosinci 2021 schválen zákon o prevenci ujgurské nucené práce (Uyghur Forced Labor Prevention Act), který je mezi podobnými opatřeními nezvykle přísný. V principu totiž zakazuje dovoz téměř jakýchkoli produktů, které pochází z provincie Sin-ťiang nebo se na jejich výrobě podílí Ujgurové. Dovozci mají přitom povinnost tzv. obráceného důkazního břemene, kdy musí prokázat, že dovážené produkty byly vyrobeny či zpracovány bez využití nucené práce. Zákon přispěl k zákazu dovozu mnoha produktů pocházejících z nucené práce do USA, ryby a mořské plody mu ale až dosud vzhledem k obtížnému ověření jejich původu a způsobu zpracování unikaly.

Evropská unie na podobnou právní úpravu zatím čeká. Na začátku března tohoto roku dospěla Rada Evropské unie a Evropský parlament k prozatímní dohodě ohledně návrhu nařízení, které si klade za cíl zakázat produkty pocházející z nucené práce na vnitřním trhu EU. Oproti americkému zákonu cílí evropský návrh na veškerou nucenou práci, nezavádí ale povinnost obráceného důkazního břemena pro ujgurskou práci nebo oblast Sin-ťiang.

Poslední zjištění, především ta od novinářů z OOP, již vedla k přerušení odebrání surovin z dotčených továren ze strany několika amerických a evropských společností, a další kroky v tomto směru jsou očekávány v nejbližší době.

Poměrně bezbranná zůstává OSN – navzdory kritické zprávě bývalé Vysoké komisařky OSN pro lidská práva o situaci v Sin-ťiangy ze srpna 2022

Známa je také ujgurská práce v textilním průmyslu [3]

odhlasovala Rada OSN pro lidská práva v říjnu téhož roku, že se perzekucí a porušováním práv Ujgurů, které mohou dosahovat závažnosti zločinů proti lidskosti, nebude zabývat (viz Bulletin listopad 2022, str. 10). Na projednávání stavu Číny v rámci Všeobecného periodického přezkumu (Universal Periodic Review) [4] v lednu letošního roku se kritické hlasy západních států mísily s těmi, které naopak oceňovaly čínský pokrok v boji s chudobou.

Riziko podílení se na ujgurské nucené práci narůstá

Perzekuce Ujgurů a dalších turkických muslimů v Číně není nic nového, vládní „protiteroristická“ kampaň mířící na tyto menšiny trvá již od roku 2014. Pozornost mezinárodního prostředí se zpočátku soustředila především na „převýchovné“ tábory a detenční zařízení. Provoz těchto ústavů byl v posledních letech omezen, o to více se ale rozvíjí přesun Ujgurů na nucenou práci i mimo provincii Sin-ťiang do celé Číny. Podle antropologa Adriana Zenze, který se ujgurskou menšinou zabývá dlouhodobě, překonaly nucené pracovní přesuny Ujgurů v roce 2023 množství přesunů z minulých let i státem nařízené kvóty, týkají se více sektorů čínské ekonomiky, a dělají tak ujgurskou nucenou práci stále rozšířenější a hůře odhalitelnou.

Podle Zenze jsou tyto praktiky mimo jiné cíleny na likvidaci ujgurské kultury. Čína navíc v únoru tohoto roku uvedla v platnost nové zákony, které dále omezují náboženskou svobodu v Sin-ťiangy. Zlepšení situace muslimských menšin v Číně tak nadále zůstává v nedohlednu.

Poznámky

- [1] Organizace byla v roce 2019 založena a je vedena investigativním novinářem Ianem Urbina a zabývá se mimo jiné tématy jako nelegální rybolov, pašování zbraní, produkce znečištění či otročká práce a další, ke kterým dochází na mezinárodních vodách světových oceánů a které často unikají pozornosti veřejnosti a dohledu mezinárodního práva.
- [2] Organizace OOP dále poukázala také na rybaření ve vodách Severní Koreje a využívání severokorejské pracovní síly, což představuje porušování sankcí OSN. Mimo to dochází k širokému porušování práv severokorejských pracovníků, z nichž většina jsou ženy čelící sexuálnímu násilí na pracovišti.
- [3] Na výrobě konečného produktu se prostřednictvím dodavatelských řetězců podílí více firem, které samostatně zajišťují jednotlivé úkony výrobního procesu. V mořském průmyslu jsou rizika dodavatelských řetězců obzvláště vysoká, jelikož mnoho aktivit na širokém moři zůstává neevdovaných nebo neověřitelných. Navíc mořské plody původem z některých států jako například USA, Itálie nebo Španělska jsou v některých případech posílány do Číny pouze na zpracování, než jsou převezeny zpět do země původu ke spotřebě – i na takových produktech se tak může částečně podílet ujkurská nucená práce.
- [4] Všeobecný periodický přezkum je jeden z nástrojů Rady OSN pro lidská práva, který je výjimečný v tom ohledu, že jím jednou za čtyři a půl roku musí projít každý členský stát OSN. Výsledkem zhodnocení státní zprávy o stavu lidských práv v zemi jsou ale pouze doporučení od ostatních členských států. V rámci lednového zhodnocení Číny perzekuci Ujgurů přehlížely především státy ekonomicky závislé na Číně, z nichž některé jsou převážně muslimské.

Zdroje

- Chase, C. (2023, říjen 23). US government, companies face complicated path to removing Uyghur labor from seafood supply chain. *SeafoodSource*. Získáno z <https://www.seafoodsource.com/news/premium/supply-trade/us-government-companies-face-complicated-path-to-removing-uyghur-labor-from-seafood-supply-chain>.
- China: Carmakers Implicated in Uyghur Forced Labor. (2024, únor 1). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/02/01/china-carmakers-implicated-uyghur-forced-labor>.
- China: Religious Regulations Tighten for Uyghurs. (2024, leden 31). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/01/31/china-religious-regulations-tighten-uyghurs>.
- Council and Parliament strike a deal to ban products made with forced labour. (2024, březen 5). *Council of the EU*. Získáno z <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/03/05/council-and-parliament-strike-a-deal-to-ban-products-made-with-forced-labour/>.
- De Pinieux, M. & Bernaz, N. (2023). Doing Business in Xinjiang: Import Bans in the Face of Gross Human Rights Violations against the Uyghurs. *Erasmus Law Review*, 16 (1), 61-67. <https://www.erasmuslawreview.nl/tijdschrift/ELR/2023/1/ELR-D-23-00012.pdf>.
- Hale, E. (2024, únor 2). Top carmakers at risk of using Uighur forced labour in China, report says. *Aljazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/economy/2024/2/2/carmakers-at-risk-of-using-uighur-forced-labour-in-china-hrw-says>.
- Hawkins, A. (2024, leden 23). China's human rights record criticised at UN as it faces rare scrutiny of policies. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/23/china-human-rights-record-criticised-un-faces-rare-scrutiny-of-policies>.
- Ian Urbina | Exposing Uyghur Forced Labor in Seafood Processing | FairTalks. (2024, únor 7). *FairPlanet TV*. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=F-ZeEmRRUVA>.
- Roth, K. (2023, říjen 13). You may be eating fish caught and processed by Uyghur forced labor. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/oct/13/fish-caught-processed-uyghur-forced-labor>.
- Sheffield Hallam University & Nomogaia. (2022, prosinec). Driving Force: Automotive Supply Chains and Forced Labor in the Uyghur Region. Získáno z <https://www.shufordlabour.org/drivingforce>.
- The Outlaw Ocean Project. About. Získáno z <https://www.theoutlawocean.com/about/>.
- The Outlaw Ocean Project. China: The Superpower of Seafood – Findings. Získáno z <https://www.theoutlawocean.com/investigations/china-the-superpower-of-seafood/findings/>.
- The Outlaw Ocean Project. China: The Superpower of Seafood – Methodology. Získáno z <https://www.theoutlawocean.com/investigations/china-the-superpower-of-seafood/methodology/>.
- UN High Commissioner for Human Rights. (2022). *OHCHR Assessment of human rights concerns in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, People's Republic of China*. Dostupné z <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/2022-08-31/22-08-31-final-assesment.pdf>.
- Urbina, I. (2023, listopad 21). How Uyghur Forced Labor Makes Seafood That Ends Up in School Lunches. *Politico*. Získáno z <https://www.politico.com/news/magazine/2023/11/21/chinese-forced-labor-seafood-00126642>.
- Urbina, I. (2023, říjen 9). The Outlaw Ocean Project. China: The Superpower of Seafood – The Uyghurs Forced to Process the World's Fish. Získáno z <https://www.theoutlawocean.com/investigations/china-the-superpower-of-seafood/the-uyghurs-forced-to-process-the-worlds-fish/>.
- Zenz, A. (2024, únor 14). Forced Labor in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region: Assessing the Continuation of Coercive Labor Transfers in 2023 and Early 2024. *The Jamestown Foundation, China Brief* Volume: 24 Issue: 5. Získáno z <https://jamestown.org/program/forced-labor-in-the-xinjiang-uyghur-autonomous-region-assessing-the-continuation-of-coercive-labor-transfers-in-2023-and-early-2024/>.

Fotografie

- [1] Na lodích často dochází k porušování lidských práv. Fishing vessel 'Haida Warrior' at Fishermen's Terminal, Seattle - 01, autor: Joe Mabel, 15. září 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Nucená práce Ujgurů je přítomna v mořském průmyslu. Seafood Market in Batumi, Georgia, autor: Julia Kado, 31. prosinec 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Známá je také ujkurská práce v textilním průmyslu. us-embassy-and-usaid-delegations-visit-to-hm-factory_36936080764_0, autor: U.S. Embassy Phnom Penh, 11. říjen 2017, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0 DEED.

Umělá inteligence na vzestupu, lidská práva v ohrožení: Mezinárodní společenství nastavuje pravidla

Karin Lišková

Vývoj umělé inteligence s sebou přináší mnoho příležitostí pro revoluční pokrok nejen v technologii, ale i v dalších oblastech života. Společnost si zároveň začíná uvědomovat rizika, která jsou s těmito nástroji spojená. Za účelem lepší ochrany lidských práv, ale i mezinárodní bezpečnosti, přijímá OSN v souvislosti s umělou inteligencí historicky první rezoluci.

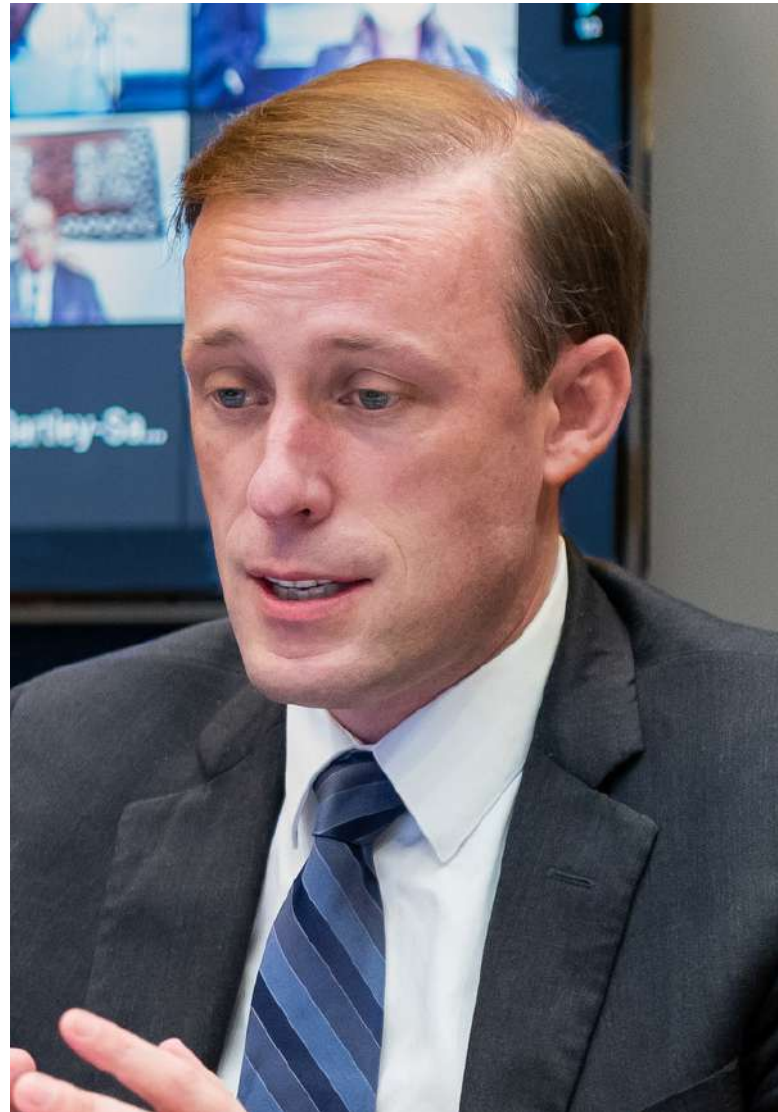
Valné shromáždění OSN jednomyslně přijalo vůbec první rezoluci o umělé inteligenci, která se zasazuje o vývoj bezpečných, spolehlivých a důvěryhodných systémů tohoto nástroje. Rezoluce, kterou v druhé polovině března 2024 přijalo všech 193 členských států OSN, je nezávaznou dohodou, která podporuje využívání umělé inteligence s ohledem na člověka a ochranu jeho soukromí.

Rezoluce předložená Spojenými státy upozorňuje na nutnost respektovat a chránit lidská práva ve všech fázích vývoje umělé inteligence, od návrhu až po její nasazení a používání. Naléhavě vyzývá členské státy, aby se chopily příležitosti a řešily výzvy, které umělá inteligence přináší, a zasazuje se o spolupráci při jejím vytváření a zavádění odpovědným a etickým způsobem.

Umělá inteligence, Rusko a Čína

Poradce pro národní bezpečnost USA, Jake Sullivan, uvedl, že vyjednávání rezoluce o umělé inteligenci, které trvalo téměř čtyři měsíce, poskytuje světu „základní soubor zásad, jimiž se bude řídit další vývoj a využívání umělé inteligence“. Během tiskového brífinku vyšší představitelé americké administrativy připustili, že s některými zeměmi, včetně Ruska a Číny, proběhly „ostré rozhovory“.

Čínští i ruští představitelé projevují zájem o zkoumání možného využití nástrojů umělé inteligence pro různé účely. Společnost Microsoft minulý měsíc oznámila, že hackeři z obou zemí používali software OpenAI podporovaný Microsoftem ke zlep-

Poradce pro národní bezpečnost USA, Jake Sullivan, přiblížil průběh téměř čtyřměsíčního jednání [1]

šení svých špionážních dovedností. Čína se vůči zprávě společnosti ohradila a její obsah označila za nepodložená tvrzení, zatímco Rusko zjištění uvedené ve zprávě ponechalo bez komentáře.

Technologický pokrok, ale i cenzura a represe

Riziky spojenými s umělou inteligencí v souvislosti s dodržováním lidských práv se zabývá mimo jiné nevládní organizace Freedom House, která ve své zprávě věnované tomuto tématu poukazuje na celosvětový pokles svobody na internetu, a to již třináctým rokem v řadě. Vlády některých zemí zneužívají umělou inteligenci k digitální represi, cenzuře, dohledu nad svými občany, kontrole internetového obsahu nebo manipulaci s diskusemi v online prostoru.

Zpráva uvádí, že tuto taktiku používá nejméně 16 zemí, nejhorším prostředím pro svobodu na internetu má být Írán a Čína. Právním postihům za online vyjádření k politickým, sociálním nebo náboženským tématům čelili v roce 2023 obyvatelé 55 ze 70 sledovaných zemí, lidé ve 41 zemích se kvůli komentářům na internetu stali terčem fyzických útoků. V obou jevech se jedná o rekordní počet zaznamenaných případů za posledních třináct let.

Dle zprávy také nejméně 47 vlád nasazuje komentátory k manipulaci s online diskusemi v jejich prospěch, což je dvakrát více než před deseti lety. Sofistikovanější nástroje založené na umělé inteligenci nyní usnadňují manipulaci s textem, zvukem i obrazovým materiálem, a pro vlády je tak jednoduše využitelná pro zasévání pochybností, očerňování politických oponentů nebo ovlivňování veřejné debaty.

Zástupci Freedom House proto vyzývají k zavedení přísných standardů pro používání nástrojů umělé inteligence založené na lidských právech. Naléhají také na demokratické státy a mezinárodní organizace, aby spolupracovaly s odborníky a zástupci občanské společnosti a zajistili, že umělá inteligence bude posilovat, nikoliv podkopávat lidská práva.

Umělá inteligence jako výzva pro mezinárodní bezpečnost

Využití umělé inteligence vyvolává obavy také v kontextu několika oblastí mezinárodní bezpečnosti. Na poli biologické bezpečnosti může tento nástroj vést k vytvoření nových nebezpečných patogenů, v oblasti farmacie by umělá inteligence mohla být zneužita k vygenerování tisíců nových chemických zbraní, a to za pomoci umělých agentů založených na velkých jazykových modelech, které dokáží porozumět programům pro objevování léčiv podobně, jako prostému posílání e-mailů.

Integrace umělé inteligence do systémů jaderných zbraní vytváří složité a potenciálně rizikové prostředí. Někteří odborníci tvrdí, že by takový krok mohl zkvalitnit systémy včasného varování, posílit schopnosti velení a řízení, nebo zrychlit rozhodovací procesy. Tato technologie by navíc umožňovala analyzovat obrovské množství dat, a odhalit tak potenciální hrozby, na které by bylo možné reagovat o mnoho rychleji, než při jejich vyhodnocování člověkem.

Přijetí rezoluce má být krokem vpřed v ochraně lidských práv v online prostoru [2]

Existují však obavy, že by se systémy jaderných zbraní mohly stát zranitelnými vůči kybernetickým útokům nebo manipulaci zvenčí, a mechanismy jaderného odstrašování by tak ztratily na spolehlivosti. Důvodem ke zdrženlivosti v souvislosti se zapojením umělé inteligence do citlivých vojenských technologií je také riziko nesprávné interpretace dat, což by mohlo vést k chybným výpočtům a posléze neúmyslné eskalaci.

Evropská unie ač o krok napřed, čelí kritice

Evropská unie přijala v první polovině března 2024 nařízení o umělé inteligenci, první komplexní právní rámec pro umělou inteligenci na světě. Amnesty International však novou regulaci kritizuje, a to kvůli tomu, že údajně nerespektuje základní zásady lidských práv a poskytuje omezenou ochranu zdravotně postiženým, marginalizovaným osobám, migrantům, uprchlíkům a žadatelům o azyl.

Ve své kritice naráží lidskoprávní organizace na jeden z nejzávažnějších problémů umělé inteligence v souvislosti s lidskými právy, kterým je její předpojatost. Všudypřítomný problém týkající se různých oblastí života má na marginalizované komunity vysoce negativní dopad. Neobjektivní data, se kterými umělá inteligence pracuje už ve stádiu vývoje, a na základě nichž se učí předpovídat budoucí vývoj, mohou vést například k nespravedlivému zacházení při přijímání zaměstnanců, schvalování úvěrů, poskytování zdravotní péče nebo v trestním soudnictví.

Akt EU o umělé inteligenci si klade za cíl využívat v EU takové systémy, které budou „bezpečné, transparentní, sledovatelné, nediskriminační a šetrné k životnímu prostředí“. Dohlížet by na ně měl člověk, aby se zabránilo nežádoucím dopadům. Nařízení dle Amnesty International ale postrádá náležitá ustanovení o odpovědnosti a transparentnosti při vývoji a užívání umělé inteligence, která by měla porušování lidských práv zabránit. Evropská unie tak podle organizace upřednostnila zájmy průmyslu a úřadů před ochranou práv lidí. Amnesty International proto vyzývá země mimo EU, aby se poučily ze selhání Unie při snaze vytvářet regulace v oblasti umělé inteligence, a aby zavedly důkladné a závazné právní předpisy, které upřednostňují lidská práva.

Zdroje

- Alper, A. (2024, březen). UN adopts first global artificial intelligence resolution. *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/technology/cybersecurity/un-adopts-first-global-artificial-intelligence-resolution-2024-03-21/>.
- EU AI Act: first regulation on artificial intelligence (2023, červen 8). *European Parliament*. Získáno z <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.
- EU: Artificial Intelligence rulebook fails to stop proliferation of abusive technologies (2024, březen 13). *Amnesty International*. Získáno z <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/03/eu-artificial-intelligence-rulebook-fails-to-stop-proliferation-of-abusive-technologies/>.
- General Assembly adopts landmark resolution on artificial intelligence (2024, březen 21). *UN News*. Získáno z <https://news.un.org/en/story/2024/03/1147831>.
- Chee, Y. F. (2024, březen). Europe one step away from landmark AI rules after lawmakers' vote. *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/technology/eu-lawmakers-endorse-political-deal-artificial-intelligence-rules-2024-03-13/>.
- Javorsky, E., Chaudhry, H. (2023, srpen). Convergence: Artificial intelligence and the new and old weapons of mass destruction. *Bulletin of the Atomic Scientists*. Získáno z <https://thebulletin.org/2023/08/convergence-artificial-intelligence-and-the-new-and-old-weapons-of-mass-destruction/>.
- Kaur, S. (2024, březen). Artificial Intelligence and the Evolving Landscape of Nuclear Strategy. *Union of Concerned Scientists*.

Předchůdcem rezoluce OSN je zákon EU přijatý v březnu letošního roku [3]

Rezoluce o umělé inteligenci reflektuje rizika spojená s používáním tohoto nástroje [4]

Získáno z <https://blog.ucsusa.org/science-blogger/artificial-intelligence-and-the-evolving-landscape-of-nuclear-strategy/>.

- Min, A. (2023). Artificial Intelligence and Bias: Challenges, Implications, and Remedies. *Journal Of Social Research*, 2(11), 3808-3817.
- NEW REPORT: Advances in Artificial Intelligence Are Amplifying a Crisis for Human Rights Online (2023, říjen 4). *Freedom House*. Získáno z <https://freedomhouse.org/article/new-report-advances-artificial-intelligence-are-amplifying-crisis-human-rights-online>.

Fotografie

- [1] Poradce pro národní bezpečnost USA, Jake Sullivan, přiblížil průběh téměř čtyřměsíčního jednání. Jake Sullivan 2021 (cropped), autor: National Security Council, 24. březen 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0 DEED.
- [2] Přijetí rezoluce má být krokem vpřed v ochraně lidských práv v online prostoru. The Assembly Hall, Palais des Nations (47570471872), autor: Torbjorn Toby Jorgensen, 15. duben 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [3] Předchůdcem rezoluce OSN je zákon EU přijatý v březnu letošního roku. Hand holding smartphone with OpenAI Chat GPT against flag of EU (52917311860), autor: Jernej Furman, 18. květen 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [4] Rezoluce o umělé inteligenci reflektuje rizika spojená s používáním tohoto nástroje. Headquarters of the United Nations, New York City, 20231001 1103 1006, autor: Jakub Haľun, 1. říjen 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0 DEED.

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Le Minh Tam

Inspiruje Francie další země k vystavení stopky ultra fast fashion značkám?

Francie se jako první země na světě uchýlila ke krokům, které mají vést ke snížení popularity rychlé módy, tzv. ultra fast fashion značek [1]. Jedná se například o čínské značky Shein nebo Temu, které budou po přijetí nového zákona čelit pokutám v podobě přírážek až do výše 50 % prodejní ceny oděvů. Opatření přijala dolní komora parlamentu za účelem snížení dopadů na životní prostředí, neboť značky ultra fast fashion nabízí tisíce nových produktů denně, což vede k nadměrnému utrácení a zbytečnému znečištění životního prostředí. Návrh zákona ještě musí schválit Senát.

Pokuty by do roku 2030 mohly dosahovat až 10 eur za každý kus oblečení. Návrh zákona rovněž upravuje regulaci reklam propagujících fast fashion, v důsledku čehož budou mít prodejci menší pole působnosti k ovlivňování zákazníků ke koupi nových produktů. S rychlou módou se pojí levná výroba oděvů ze syntetických materiálů, jež se obtížně recyklují. Nadto se na výrobu spotřebuje 43 milionů tun chemikálií ročně. Podle OSN je módní průmysl zodpovědný za 8 až 10 % celosvětových emisí, tedy více než kolik emisí vytvoří letecká a lodní doprava dohromady. Nadměrný konzumerismus rovněž způsobuje vysoké množství textilního odpadu.

S ultra fast fashion produkcí oblečení je spojen i problém s levnou pracovní silou. Zaměstnanci při výrobě čelí špatným pracovním podmínkám a jsou tak ohrožena jejich lidská práva. Švýcarská nevládní organizace Public Eye v roce 2021 uvedla, že řada zaměstnanců společnosti Shein pracovala až 75 hodin týdně. Přijatý návrh zákon by tak mohl znamenat posun ve vnímání fast fashion, přičemž by k podobným krokům mohl inspirovat i další země.

Amharsko v Etiopii: civilisté jsou pod tíhou konfliktu

V Etiopii v oblasti Amharska vládne od dubna 2023 napětí v důsledku neshod mezi tamní vládou a mi-

V Amharsku je vyhlášen výjimečný stav [1]

litantní skupinou Fano. Nestabilní situace v zemi pramení nejen z konfliktů mezi jednotlivými regiony jako jsou Oromie, Amharsko nebo Tigráj a ústřední etiopskou vládou, ale také z konfliktu se sousední Eritrejí. Válka začala na konci roku 2020 v etiopském svazovém státu Tigraji, a trvala do konce listopadu 2022. Během tigrájské války proti sobě bojovaly etiopská vláda a Tigráj ovládaný Tigrájskou lidovou osvobozenou frontou (TPLF). Síly byly ve válce roztržštěné, neboť regionální armáda Oromie se spojila s Tigrajci, zatímco bojovníci z Amhary a Afaru údajně podpořili federální jednotky.

Po dosažení příměří došlo ke stažení tigrájských jednotek a předání kontroly etiopské vládě. Nicméně i po ukončení konfliktu pokračovaly spory o kontrolu nad územím mezi jednotlivými regiony. V dubnu 2023 se proto rozhodla etiopská vláda o začlenění regionálních bezpečnostních složek do národních bezpečnostních složek, což vyvolalo nevoli ze stran regionů v podobě násilných protestů. Situace se vyostřila, když nejsilnější nestátní amharská milice Fano v srpnu 2023 zaútočila na velká města v Amhaře a zmocnila se jich. V reakci na to vyhlásila vláda šestiměsíční výjimečný stav, který byl letos v únoru prodloužen na další čtyři měsíce. Za tohoto stavu je region Amhara podřízen vojenskému velitelství.

Podle zpráv Human Rights Watch (HRW) etiopské ozbrojené síly při útocích v Amharsku nerozlišují cíle útoků a oběťmi jsou tak i civilisté. Vyhlášený výjimečný stav údajně zneužívají bezpečnostní složky,

přičemž následky nejvíc pociťují právě civilisté. Pod záminkou nastolení pořádku v zemi se ozbrojené síly dopouštějí zabíjení civilistů, což se v režimu bezpečnostního stavu považuje za beztrestné. OSN a lidskoprávní organizace upozorňují na nezákonné útoky prostřednictvím bezpilotních letounů mířené na civilisty a hromadné zatýkání bez řádného soudního procesu. Civilisté čelí porušování lidských práv nejen ze strany bezpečnostních sil, ale také ze strany nestátních ozbrojených skupin.

Japonský nejvyšší soud se postavil za právo stejnopohlavních párů uzavřít manželství

Nejvyšší soud v Sapporu a okresní soud v Tokiu prohlásily za protiústavní vládní zákaz manželství stejnopohlavních párů. K tomu Nejvyšší soud v Sapporu nově prohlásil, že samotná úprava ob-

Japonský nejvyšší soud prohlásil zákaz stejnopohlavních svazků za protiústavní [2]

čanského zákoníku a zákona o matrikách rovněž není v souladu s ústavou, konkrétně se zněním článků 14 a 24 ústavy. Ty mají zaručovat rovnost lidí před zákonem a zakazovat diskriminaci z důvodu rasy, vyznání, pohlaví, sociálního postavení nebo rodinného původu. Dle výkladu okresního soudu článek 24 ústavy navíc chrání právo na volbu manžela a zákony se mají přijímat z hlediska důstojnosti jednotlivce a rovnosti pohlaví.

Přestože již v uplynulých letech označily japonské soudy zákaz stejnopohlavních sňatků za protiústavní, až rozhodnutím ze dne 14. března 2024 prohlásil Nejvyšší soud současnou právní úpravu v rozporu s články 14 a 24 ústavy. „*Japonská vláda by nyní měla aktivně přistoupit k legalizaci manželství osob stejného pohlaví, aby páry mohly plně využívat stejných práv jako jejich heterosexuální protějšky,*“ uvedl k rozhodnutí soudce zástupce Amnesty International pro východní Asii Boram Jang. Manželství stejnopohlavních párů má ze strany veřejnosti vysokou podporu. Z průzkumů vyplývá, že pro svazky osob stejného pohlaví je až 70 % obyvatel Japonska.

Kuvajt: přes opakované parlamentní volby výsledky nepřinesly mnoho změn

Země v Perském zálivu poprvé volila zástupce do parlamentu pod vládou emíra Mišála Ahmada Džábira Sabaha. Zatímco členové kuvajtského parlamentu jsou voleni ve volbách, vláda je jmenována královskou rodinou, která disponuje pravomocí parlament kdykoli rozpustit. K tomu došlo naposledy v únoru, a to z důvodu údajného porušení ústavních principů ze strany parlamentu. Za posledních pět let se volby v Kuvajtu konaly čtyřikrát, přičemž tentokrát šlo o třetí volby v pořadí od roku 2022. Na vysoké periodicitě voleb se odráží skutečnost, že mezi vládou a parlamentem panují spory a politická scéna se tak neustále nachází v patové situaci.

Opoziční politici si opakovaně po volbách zachovali většinu, když v padesátičlenném parlamentu získali 29 křesel. Právě opoziční zákonodárci se snaží prosadit reformu ve zdravotnictví a školství, což vytváří spory s vládou. Složení nově zvoleného parlamentu tak kopíruje výsledky předchozích voleb. „*Ve výsledcích se neočekávala žádná radikální změna,*“ komentoval Bader al-Saif, docent historie na Kuvajtské univerzitě. Nově zvolený parlament čeká schvalování korunního prince, budoucího kuvajtského emíra, jehož bude vybírat současný emír.

V případě, že parlament odmítne emírovu volbu, navrhne emír tři kandidáty, z nichž budou poslanci moci vybrat budoucí hlavu státu Kuvajtu.

Poznámka

[1] Fast fashion znamená produkci oblečení v masovém měřítku za nízkou cenu, v důsledku čehož se neustále objevují nové řady módních trendů.

Zdroje

Clerq, G. D. & Spencer, M. (2024, březen 4). France mulls penalties to rein in ultra-fast fashion brands. *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/business/retail-consumer/france-mulls-penalties-rein-ultra-fast-fashion-brands-2024-03-04/>.

Darke, T. (2024, březen 16). Fast fashion: the French are bringing Shein and Temu to heel. Can Britain follow suit? *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/mar/16/fast-fashion-french-bringing-shein-and-temu-to-heel-can-britain-follow-suit>.

France-Press, A. (2024, březen 15). France's lower house votes to limit 'excesses' of fast fashion with environmental surcharge. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/15/france-fast-fashion-law-environmental-surcharge-lower-house-votes>.

St. Martin, E. (2024, březen 20). What France's crackdown on Shein and Temu means for global ultra-fast fashion. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/worklife/article/20240320-france-bill-crackdown-ultra-fast-fashion-shein-temu>.

Stallard, E. (2022, červenec 29). Fast fashion: How clothes are linked to climate change. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/science-environment-60382624>.

Zelalem, Z. (2023, prosinec 29). 'Collective punishment': Ethiopia drone strikes target civilians in Amhara. *Al Jazeera*. Získáno z https://www.aljazeera.com/features/2023/12/29/collective-punishment-ethiopia-drone-strikes-target-civilians-in-amhara?traffic_source=KeepReading.

Ethiopia: Military Executes Dozens in Amhara Region. (2024, duben 4). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/04/04/ethiopia-military-executes-dozens-amhara-region>.

Center for Preventive Action. (2023, prosinec 19). Conflict in Ethiopia. *Council on Foreign Relations*. Získáno z <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ethiopia>.

Japan: Groundbreaking same-sex marriage rulings a long-awaited victory for LGBTI rights. (2024, březen 14). *Amnesty International*. Získáno z <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/03/japan-groundbreaking-same-sex-marriage-rulings-a-long-awaited-victory-for-lgbti-rights/>.

Kuvajtská královská rodina má pravomoc kdykoliv rozpustit parlament [3]

V Kuvajtu proběhly volby do parlamentu [4]

ternational. Získáno z <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/03/japan-groundbreaking-same-sex-marriage-rulings-a-long-awaited-victory-for-lgbti-rights/>.

Mao, F. & Shiraiishi, S. (2024, březen 14). Japan same-sex marriage ban ruled unconstitutional again by courts. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-asia-68561968>.

Japan court finds same-sex marriage ban unconstitutional. (2021, březen 17). *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-asia-56425002>.

Few changes after Kuwait holds first parliamentary election under new emir. (2024, duben 5). *Al Jazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/4/5/few-changes-after-kuwait-holds-first-parliamentary-election-under-new-emir>.

Kuwait votes in its 4th election in as many years in its latest attempt to end political gridlock. (2024, duben 4). *AP News*. Získáno z <https://apnews.com/article/kuwait-parliament-elections-politics-ee3b825bb9104a1754aba2f8a015c30c>.

Hagagy, A. (2024, duben 4). Kuwait holds first parliamentary election under new Emir. *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/middle-east/kuwait-holds-first-parliamentary-election-under-new-emir-2024-04-04/>.

Fotografie

[1] V Amharsku je vyhlášen výjimečný stav. Debarq (Debarq), Amhara, Etiopië, autor: Gert-Jan Peddemors, 8. srpen 2004, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED. V Amharsku je vyhlášen výjimečný stav. Debarq (Debarq), Amhara, Etiopië, autor: Gert-Jan Peddemors, 8. srpen 2004, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

[2] Japonský nejvyšší soud prohlásil zákaz stejnopohlavních svazků za protiústavní. Tokyo High Court Building 01s3200, autor: 663highland, 2. červen 2007, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

[3] Kuvajtská královská rodina má pravomoc kdykoliv rozpustit parlament. Kuwait Elections_DSC3350, autor: Kuwaitelections2012, 15. únor 2012, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0 DEED.

[4] V Kuvajtu proběhly volby do parlamentu. Kuwait National Assembly, autor: Cajetan Barreto, 11. duben 2006, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0 DEED.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: *Lucie Nechvátalová a Jiří Novák*

Svoboda nebo důstojnost?

Denis Pauk

Svoboda projevu náleží bez rozdílu všem lidem. Některým však náleží o něco méně. Stát totiž omezuje některá právnícká povolání na svobodě projevu za účelem zachování důstojnosti tohoto povolání. Advokáti, soudci, státní zástupci a další právníci proto musí být ohledně uplatňování této své svobody velice obezřetní.

Svoboda projevu

Svoboda projevu je lidské právo, které je garantováno nejen ústavním pořádkem, ale i mezinárodními závazky České republiky. Představuje závazek státu nezasahovat do svobodného šíření informací, myšlenek a názorů, třebaže zraňujících, šokujících nebo obecně řečeno znepokojivých. Jinak by totiž demokratická společnost založená na pluralitě nemohla existovat (k tomu viz například rozhodnutí ESLP Sanchez proti Francii ze dne 2. září 2021).

V demokratické společnosti je však mnohdy žádoucí, aby bylo působení některých práv a svobod omezeno, neboť by jejich bezbřehost mohla ve společnosti působit nežádoucí pnutí, které by vedlo k pozvolnému rozpadu demokratických hodnot. Právo na svobodu projevu v tomto ohledu není výjimkou.

Zákaz zneužití práv

Jedním z nejvýznamnějších limitů svobody projevu je v evropském prostředí článek 17 Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP), který stanoví, že práva zaručená EÚLP nelze vykládat extenzivně, ba naopak, je třeba je vykládat tak, aby nemohlo docházet k jejich zneužití. Pokud by totiž státy přiznaly lidem neomezenou svobodu projevu, aprobeovaly by eventuální zásahy do ostatních lidských práv.

Svoboda slova je limitována také u ostatních právních profesí [1]

Proto se nikdo nemůže domáhat určení, že pod svobodu projevu spadají i nenávistné projevy, pomluvy či projevy diskriminace.

Lidskoprávní algoritmy

Dalším významným limitem svobody projevu je algoritmus stanovený v článku 17 Listiny základních práv a svobod (LZPS). Ten stanoví, že svobodu projevu lze omezit, pokud je toto omezení provedeno zákonem, a zároveň je omezení nezbytně nutné

Mezi prameny svobody slova patří i Evropská úmluva o lidských právech [2]

v demokratické společnosti pro ochranu práv druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost nebo ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Stejný algoritmus se nachází také v článku 10 EÚLP. Ten má však oproti LZPS navíc omezení v zájmu územní celistvosti, národní bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany pověsti, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

V praxi proto nebude přípustné, aby – hypoteticky – vláda svou vyhláškou omezila svobodu slova za účelem maximalizace státního zisku. Jednak to totiž nebude zásah na základě zákona, a jednak to nebude omezení nezbytné v demokratické společnosti.

Proporcionalita

Svoboda slova však nemůže být bezbřehá ani v případě, že se nejedná o zneužití práva ve smyslu článku 17 EÚLP, ani o projev, který nepoživá lidskoprávní ochrany podle článku 17 LZPS či 10 EÚLP. Lidská práva a základní svobody mají totiž povahu principů, respektive se při jejich aplikaci uplatní Alexyho příkaz k optimalizaci.

Pokud tedy bude svoboda projevu kolidovat s jiným lidským právem či základní svobodou, je třeba obě

práva či svobody omezit právě do té míry, ve které budou působit v té nejvyšší možné míře, která spor mezi nimi vyřeší.

Za tímto účelem soudy využívají test proporcionality. V něm sledují, zda je zásah do lidského práva vhodný k naplnění stanoveného cíle, zda je nutné cíle dosáhnout, a konečně zda je takový zásah v demokratické společnosti snesitelný.

Projev tak nebude chráněn svobodou slova, pokud bude kupříkladu adresovat nějaký celospolečenský problém (a bude tedy vhodný k naplnění stanoveného legitimního cíle), ale bude tvořen hanlivými slovy a výzvou k organizovanému násilí (pak totiž nebude splňovat druhé kritérium, protože stanoveného cíle je zpravidla možné dosáhnout i bez násilí a vulgarismů). Proto jsou z ochrany pod svobodou slova zcela vyloučeny nenávistné projevy (tzv. hate speech).

Rovní a rovnější

Třebaže lidská práva a základní svobody náleží všem, výše jsme uvedli, že některé projevy nemohou být pod tuto ochranu vztaženy. Nižší míra ochrany je viditelná například u právníků. Ti jsou totiž mnohdy státem omezeni na svobodě projevu za cílem zachování určité prestiže tohoto povolání. Od té se totiž může odvíjet důvěra lidí nejen v právní profese, ale i v právo jako takové.

Kárná provinění právníků

Před soud se tak čas od času dostanou případy, kdy se advokáti kárně prohřešili tím, že svými projevy zasáhli do étosu právního povolání. Jedním z takových případů v nedávné době řešil Nejvyšší správní soud (NSS) ve svém rozsudku sp. zn. 8 As 136/2022.

Právní otázka spočívala v tom, zda byl projev advokátky ve znění „*proklínám Vás, proklínám Vás, proklínám Vás, umřete, umřete dřív než zplodíte syny a umřete beze cti*“ pronesený v rámci výkonu advokacie. Tato slova totiž advokátka adresovala v rámci své politické angažovanosti před budovou Tureckého velvyslanectví tureckému velvyslanci.

NSS rozhodl, že souvislost s výkonem advokacie není dána, protože advokátka vystupovala

jako soukromá osoba, neoznačovala se za advokátku a její výroky nijak nesouvisely s advokací. NSS proto shledal, že podle tehdy platné právní úpravy nedošlo k zásahu do důstojnosti advokátního stavu.

Advokátem 24/7?

Nad rámec rozhodnutí NSS poznamenal, že používá úpravu, která byla účinná v době spáchání možného kárného provinění, ale která již byla změněna. Zdůrazňuje, že úpravu používá, protože je pro advokátku zcela zjevně příznivější. Nová úprava totiž stanoví, že je advokát povinen si počínat tak, aby nenarušil důstojnost advokátního stavu i mimo výkon advokacie.

Tuto povinnost předtím zachycoval pouze etický kodex advokátní komory. Ten byl však ze strany NSS korigován v tom smyslu, že kárné provinění je zásah do důstojnosti advokátního stavu, pokud s advokací souvisí alespoň v širokém slova smyslu.

Soudcem 24/7!

Poněkud zřetelněji je omezení svobody projevu viditelné u další z právnických profesí: u soudců. Ustanovení § 79 zákona o soudech a soudcích totiž přímo stanoví, že je soudce povinen zdržet se všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v soudcovskou funkci, a to jak při výkonu soudnictví, tak ve svém občanském životě.

Soudce je tudíž soudcem dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu. Z této premisy vycházel i Ústavní soud, když zamítl stížnost soudce, kterému byla udělena důtka za to, že na internetu publikoval satirické texty se zjevným politickým kontextem.

Ochranu svobody slova poskytuje i Ústavní soud [3]

Svoboda slova advokátů nesmí zasahovat do důstojnosti advokátního stavu [4]

Zdroje

Alexy, R. (2002). *A Theory of Constitutional Rights*. Oxford: Oxford University Press.

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2609/16 ze dne 11. 4. 2017

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Gündüz proti Turecku, číslo stížnosti 35071/97, ze dne 4. 12. 2003

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Sanchez proti Francii, číslo stížnosti 45581/15, ze dne 2. 9. 2021

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 136/2022 ze dne 27. března 2024

Špičková, P. (2017, duben). Důtka pro soudce, který urážel migranty a neziskovky, platí. Neuspěl se stížností. *ČT24*. Získáno z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/dutka-pro-soudce-ktery-urazel-migranty-a-neziskovky-plati-neuspel-se-stiznosti-97368>

Fotografie

[1] Svoboda slova je limitována také u ostatních právních profesí. Professional Life Judge, autor: Gerd Altmann, zdroj: Public Domain Pictures, CCo 1.0 DEED, upraveno: oříznuto.

[2] Mezi prameny svobody slova patří i Evropská úmluva o lidských právech. European Court of Human Rights, autor: Katrinita, 12. únor 2013, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0 DEED.

[3] Ochranu svobody slova poskytuje i Ústavní soud. Sněmovna - Zemský dům (dnes Ústavní soud ČR); Brno, autor: Sokkk y, 2. únor 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

[4] Svoboda slova advokátů nesmí zasahovat do důstojnosti advokátního stavu. Advocate Services, autor: Nick Youngson, zdroj: pix4free, CC BY-SA 3.0.

Znovu za mřížemi: Příběh ženy, která zaplatila za pochybení soudů

Anna Pěničková

Článek se zabývá případem ženy, která se stala obětí pochybení naší soudní soustavy. Žena po několika letech na svobodě zažádala o zahlázení trestní minulosti. Městský soud v Brně ale narazil na nečekaný zvrát - v roce 2011 ho obvodní soud opomněl informovat, že ženě zbývá vykonat zbytek trestu odnětí svobody v délce 918 dní. Dle rozhodujících soudů se do promlčecí lhůty trestu nepočítá čas strávený ve vězení, a tak se žena ocitla za mřížemi, odkud podala ústavní stížnost.

V roce 2005 byla stěžovatelka shledaná vinnou a odsouzená k trestu odnětí svobody v trvání pět a půl roku. Po necelých dvou letech zažádala o podmíněné propuštění, kterému bylo vyhověno. Zde ale příběh nekončí. Stěžovatelka se v dalších letech opět potýkala se zákonem a byla ve výkonu trestu. Bouřlivá doba však pominula a po několika letech stěžovatelka zažádala soudy o zahlázení trestní minulosti.

Jak se vyvíjel případ stěžovatelky

Stěžovatelka byla v roce 2005 uznána vinnou za spáchání trestného činu podvodu a odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání pět a půl roku. Podvody byly uskutečněny mezi lety 1997 a 1998, kdy bylo stěžovatelce dvacet let. O necelé dva roky později zažádala o podmíněné propuštění, aby mohla pečovat o své nezletilé děti. Soud z tohoto důvodu a z důvodu dosud bezproblémového chování ženě vyhověl a stanovil jí zkušební dobu v délce pěti let.

Stěžovatelka však byla v roce 2010 shledána vinnou ze spáchání přečinu krádeže, za který jí soud stanovil trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců. Ve stejném roce byla opět shledána vinnou za ohrožování výchovy dítěte, protože svého nezletilého syna neposílala do školy. Za to dostala trest odnětí svobody v délce trvání deseti měsíců.

V roce 2011 obvodní soud za účasti stěžovatelky (t.č. ve výkonu trestu) rozhodl, že stěžovatelka musí vykonat zbytek trestu odnětí svobody za podvody

Žena sedí za trest spáchaný před více než 25 lety [1]

z roku 2005 v délce 918 dní, který kvůli podmíněnému propuštění nevykonala. K výkonu trestu však nedošlo. Důvodem pro to bylo, že obvodní soud informaci nepředal městskému soudu a nedošlo ani k zaznamenání v rejstříku trestů.

Stěžovatelka byla ve výkonu trestu ještě dvakrát, poprvé mezi lety 2011 a 2012, podruhé mezi lety 2015 a 2016. Od té doby již ale vedla spořádaný život a plnila povinnosti insolvenčního řízení. Z důvodu jednodušší resocializace v roce 2022 zažádala o zahlázení odsouzení. Městský soud v Brně (městský soud) však díky tomu zjistil, že žena nevykonala jeden z trestů odnětí svobody, který jí byl uložen. Obvodní soud pro Prahu 6 (dále jen obvodní soud), který k věci vydal stanovisko situaci potvrdil a dodal, že zbytek výkonu trestu ještě nebyl promlčen, kvůli stavění promlčecí doby.

Městský soud se shodl s názorem obvodního soudu a zaslal stěžovatelce výzvu k nastoupení k trestu, avšak nebyla úspěšně doručena z důvodu změny bydliště stěžovatelky. Soud následně požádal o součinnost Policii ČR, která stěžovatelku vypátrala a dodala do věznice, kde zůstává i v době podání ústavní stížnosti.

Ústavní soud a sporná otázka promlčení výkonu trestu

Hlavní otázkou, kterou se ve svém nálezu Ústavní soud zabýval, je institut promlčení výkonu trestu a jeho stavení. Právní úprava se nachází v § 94 trestního zákoníku. Na základě tohoto paragrafu byla promlčecí doba výkonu trestu stěžovatelky 10 let [1]. Zároveň v § 94 odst. 3 je blíže definováno stavení této promlčecí doby, do které se mimo jiné nezapočítává výkon jiného trestu odnětí svobody, což je skutečnost, na kterou odkazují i soudy, jejichž rozhodnutí byla ústavní stížností napadena.

„Institut promlčení výkonu trestu je spjat zejména se zásadou účelnosti trestu,“ vysvětluje ve svém nálezu Ústavní soud. Poukazuje tím na to, že včasný výkon je nutný nejen k efektivnosti, ale také trest nemá působit jen jako represe, která postrádá přínos. Promlčecí doba by měla stimulovat činnost orgánů činných v trestním řízení a posilovat důvěru společnosti v systém a vymáhání práva. Pokud dojde k promlčení výkonu trestu, je zřejmé, že potřeba společnosti již není tolik nutná a pozdější výkon by mohl být spíše kontraproduktivní.

Při posuzování běhu promlčecí doby dle Ústavního soudu nelze jednoduše vycházet z prostého zjištění, zda určitá skutečnost nastala. Je nezbytné individuálně posoudit, jaký vliv měla na možnost výkonu trestu odnětí svobody. Tento přístup reflektuje i znění druhé věty ustanovení § 94 odst. 3 trestního zákoníku, která zdůrazňuje potřebu individuálního posouzení, aby bylo zajištěno naplnění smyslu trestního postihu, zejména v situaci, kdy je odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody.

Ústavní soud zpochybnil opačný výklad § 94 odst. 3 trestního zákoníku s odkazem na legislativní historii. Připomněl, že trestní zákony z let 1950 a 1961 neobsahovaly ustanovení, která by vylučovala dobu výkonu jiného trestu odnětí svobody z promlčecí doby. Tato změna přišla až s novelou z roku 1969, která dle nálezu mohla být ovlivněna bouřlivým rokem 1968.

Stěžovatelka byla v době podání ústavní stížnosti ve věznici v Brně [2]

Ústavní soud důrazně odmítl tvrzení o problematické evidenci pobytu a pohybu vlastních vězňů, které mělo být zdůvodněním pro vyloučení doby výkonu trestu odnětí svobody z promlčecí lhůty. Označil je za absurdní a poukázal na to, že nepodstatná úprava ustanovení již byla provedena a úspěšně dosáhla svých cílů bez nutnosti zásadních zásahů do právního rámce.

Aktivní snaha o resocializaci

Ze skutkových okolností vyplývá, že i při přijetí všech stěžovatelčiných námitek by podmínky pro obligatorní zahlázení podle § 105 odst. 1 trestního zákoníku nebyly splněny. Tato část zákona vyžaduje, aby odsouzený vedl řádný život po dobu nejméně deseti let po promlčení trestu, což v případě stěžovatelky nebylo splněno vzhledem k datu nařízení výkonu trestu odnětí svobody.

Ústavní soud však poukázal na existenci jiné cesty k zahlázení odsouzení, a to tzv. fakultativní zahlázení podle § 105 odst. 3 trestního zákoníku. Tento mechanismus umožňuje soudům zvážit zahlázení na základě prokázané nápravy odsouzeného, aniž by bylo nutné čekat na uplynutí desetileté lhůty. Zde je nutné vzít v úvahu, že stěžovatelka spáchala posuzovanou trestnou činnost před více než 25 lety a od té doby prokázala aktivní snahu o nápravu.

Tento faktor je umocněn skutečností, že nevykonání trestu bylo způsobeno chybou státu, na které se stěžovatelka nepodílela. Naopak, svou žádostí

o zahrazení odsouzení projevila účinnou snahu o resocializaci [2], kterou nyní narušuje aktuální výkon trestu odnětí svobody.

Ústavní soud apeluje na ochranu práv a nápravu

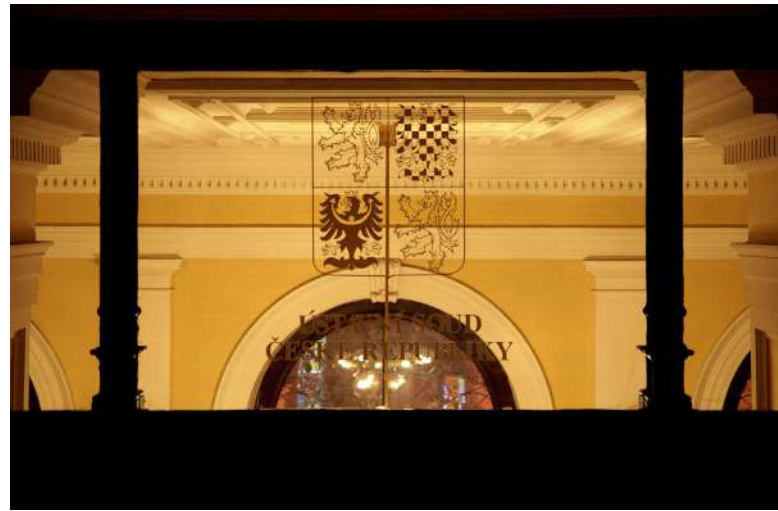
Soudy dle Ústavního soudu v případě stěžovatelky nedodržely svou ústavní povinnost chránit její základní práva a svobody, a to zejména tím, že neposkytly dostatečné odůvodnění svých rozhodnutí a nesprávně aplikovaly právní normy, čímž Ústavní soud odkazuje na článek 4 Ústavy a článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud proto zrušil obě napadená rozhodnutí a nařídil nové řízení, ve kterém bude muset městský soud pečlivě posoudit, zda došlo k promlčení výkonu trestu podle příslušných ustanovení trestního zákoníku.

Paradoxní situace spočívá v tom, že stěžovatelka, která se po řadu let řídila zákony a úspěšně plnila povinnosti insolvenčního řízení, se nyní ocitla ve věznici z důvodu nedbalosti soudů. Tento překotný výkon trestu jí znemožnil se k věci vyjádřit a podle ní byl již samotný trest promlčen. Soudy se rovněž odchýlily od principu nápravy odsouzených a zvolily punitivní přístup, který má spíše charakter pomsty než podpory nápravy a začlenění odsouzené osoby do společnosti.

Výkon tak starého trestu ji zbytečně postihuje v oblasti trvalého udržení bydlení, zaměstnání a budování vztahů, což odporuje moderním principům trestní politiky. Nad případem aktuálně visí stín nedostatečného dodržování základních práv a spravedlnosti, připomínající, že spravedlnost by měla být založena na ochraně práv jednotlivce a podpoře jeho nápravy, nikoli na slepé aplikaci právních předpisů.

Poznámky

[1] Stěžovatelka poukazovala také na fakt, zda by dle § 94 odst. 1 písm. d) neměla délka promlčecí doby činit jen 5 let. Tento závěr učinila z důvodu, že původní trest sice činil 5,5 roku, nicméně ona 2 roky trestu vykonala. Délka promlčecí doby by se dle ní tedy měla stanovit na základě trestu, jaký má vykonat, a nikoliv k jakému byla odsouzena. Ústavní soud zdůraznil, že nelze automaticky vyloučit alternativní koncepce a soud musí své rozhodnutí opodstatnit. Zároveň ale poukázal na skutečnost, že v případě stěžovatelky není rozdíl mezi oběma koncepcemi výrazný a jde spíše o procesní pochybení než o podstatný argumentační rozpor.

Ústavní soud zrušil napadená rozhodnutí [3]

[2] Resocializace je komplexní proces, jehož cílem je návrat odsouzeného do společnosti a jeho začlenění do běžného života. Důraz je kladen na prevenci recidivy, tedy opakování trestné činnosti. Resocializace má dvě fáze – penitenciární a postpenitenciární. První probíhá během výkonu trestu odnětí svobody. Zaměřuje se na výchovu, vzdělávání, pracovní aktivity a psychologickou pomoc. Druhá přichází po propuštění z vězení. Zaměřuje se na pomoc s nalezením bydlení, zaměstnání, navazování sociálních kontaktů a řešení dluhů.

Zdroje

- Nález Ústavního soudu ze dne 20.2.2024, sp.zn. III. ÚS 2748/23. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2024/3-2748-23_AN.pdf.
- Abbasi, K. (2024, únor). Pochybením soudu nedošlo k výkonu trestu. Žádost o zahrazení předchozích odsouzení se vrací před obecné soudy [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.usoud.cz/aktualne/pochybenim-soudu-nedoslo-k-vykonu-trestu-zadost-o-zahrazeni-predchozich-odsouzeni-se-vraci-pred-obecne-soudy>.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Markusová, R. Resocializace. Sociologický slovník. Získáno z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Resocializace>.

Fotografie

- [1] Žena sedí za trest spáchaný před více než 25 lety. Cell block (3285641674), autor: jimmyweee, 14. říjen 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [2] Stěžovatelka byla v době podání ústavní stížnosti ve věznici v Brně. Vazební-veznice-Bohunice1, autor: Hugo, 21. červen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Ústavní soud zrušil napadená rozhodnutí. Ústavní soud, Brno Joštova 4438 průhled se znakem, autor: Martin Strachoň, 20. únor 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

Aktuality české sekce

Jakub Dubják

Mezinárodní den Romů

Dne 8. dubna byl Mezinárodní den Romů, kterým se připomíná první kongres Světové romské unie (unie) uskutečněný v Orpingtonu u Londýna mezi dny 7. až 12. dubna 1971. Na tomto kongrese bylo ujednáno společné označení „Rom“ a rovněž byla přijata romská hymna a vlajka. Samotný svátek ustavila unie na jejím čtvrtém sjezdu v roce 1990 ve Varšavě. Zavedení pojmu „Rom“ bylo motivováno potřebou uznání Romů za národnostní menšinu. V České republice za ni byli uznáni až po roce 1989.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy k této příležitosti vydalo výukové materiály, které mají podpořit interkulturní vzdělávání a doplnit tak ostatní učební pomůcky.[1] Jejich cílem je rovněž výchova k toleranci a vzájemnému respektu. Dle vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny Lucie Fukové, mají tyto materiály otevřít „*dveře k lepšímu pochopení romské kultury*“. Na materiálech se rovněž podílelo Muzeum romské kultury Jany Horváthové, Filosofická fakulta Karlovy univerzity a další.

Vláda přijala definici tzv. „anticikanismu“

Veřejný ochránce práv začal spolupracovat s vládní zmocněnkyní na několikadílném seriálu věnovaném diskriminaci Romů. Seriál by měl vysvětlit zakázané důvody diskriminace a v jakých životních situacích se s nimi lze setkat. První díl se věnoval definici anticikanismu neboli protiromským postojům (definice) a byl zveřejněn na Mezinárodní den Romů.[2]

Vláda o dva dny později jednomyslně přijala nezávaznou definici. Samotnou formulaci této definice připravila Mezinárodní aliance pro připomínání holocaustu. K přijetí ji předložil premiér Petr Fiala společně s vládní zmocněnkyní. Podle definice vede anticikanismus k devalvování romské kultury, stigmatizování Romů a představuje specifickou formu rasismu. Může spočívat v připisování kolektivní odpovědnosti za skutečné či smyšlené činy, šíření

Muzeum romské kultury [1]

stereotypů, schvalování genocidy Romů a v dalších činech.

Vláda schválila dětského ombudsmana

Vláda dne 10. dubna schválila návrh novely zákona o Veřejném ochránci práv, která zavádí institut dětského ombudsmana. Novela by měla zamezit trvající kritice České republiky, které čelí ze strany OSN, Rady Evropy a orgánů Evropské unie. Kritika upozorňuje na to, že Česká republika jako jedna z posledních evropských zemí doposud institut dětského ombudsmana spolu s národní lidskoprávní institucí nezřídila. Novela dále v ustanovení § 1 výslovně stanovuje, že ochránci „*působí k ochraně a prosazování základních lidských práv a svobod*“.[3]

Dětský ombudsman bude fungovat v rámci Kanceláře stávajícího veřejného ochránce práv, přičemž

spolu budou také spolupracovat. Podle novely by měl dětský ombudsman plnit úkoly v oblasti ochrany práv dítěte zakotvených v Úmluvě o právech dítěte.[4] Krom osvětové a vzdělávací funkce bude rovněž vyřizovat podněty na postupy orgánů státní moci. K tomu však bude ještě moci vystupovat jako vedlejší účastník v některých soudních řízeních týkajících se práv dítěte.

Role nejvyšších soudů při poskytování účinné právní ochrany

Nejvyšší soud v dubnu vydal sborník z mezinárodní konference Role nejvyšších soudů při poskytování právní ochrany. Příspěvateli sborníku byli jak čeští právníci, tak zahraniční hosté a mezi nimi například předseda soudního dvora Evropské unie Koen Lenaerts. V příspěvcích se lze například dočíst o odůvodněních odmítacích usnesení Nejvyššího soudu, o výzvách současného století pro Nejvyšší soud a dalším.[5]

Poznámky

- [1] Materiály jsou dostupné zde <https://www.msmt.cz/msmt-pripravo-k-mezinarodnimu-dni-romu-dalsi-vyukove>.
- [2] První díl seriálu je k vidění na facebookových stránkách veřejného ochránce práv zde <https://www.facebook.com/verejny.ochrance.prav/>.
- [3] Současné znění zákona o veřejném ochránci práv stanovuje pouze, že ochránce „přispívá k ochraně základních práv a svobod“.
- [4] Znění novely dostupné zde <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCSSKUT84/ALBSCZTAMP93>.
- [5] Sborník je přístupný zde [https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/o/208F52F34A585460C1258AF3003BC87F/\\$file/Sbornik%20NS%20-%20Role%20nejvy%20A1%20C5%A1%20C3%ADch%20osoud%20AF%20op%20C5%99i%20poskyto-v%20A1n%20C3%AD%20C3%BA%20C4%8Dinn%20C3%A9%20pr%20C3%A1vn%20C3%AD%20ochrany%20-%202023.pdf](https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/o/208F52F34A585460C1258AF3003BC87F/$file/Sbornik%20NS%20-%20Role%20nejvy%20A1%20C5%A1%20C3%ADch%20osoud%20AF%20op%20C5%99i%20poskyto-v%20A1n%20C3%AD%20C3%BA%20C4%8Dinn%20C3%A9%20pr%20C3%A1vn%20C3%AD%20ochrany%20-%202023.pdf).

Zdroje

- ČTK. (2024, duben). ČTK: Vláda podpořila návrh na zřízení dětského ombudsmana. *vlada.gov.cz*. Získáno https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/michal_salomoun/z-medii/ctk-vlada-podporila-navrh-na-zrizeni-detskeho-ombudsmana-212830/.
- Kancelář veřejného ochránce práv. (2024, duben). Ombudsman s vládní zmocněnkyní naučí Romy bránit se diskriminaci [tisková zpráva]. Získáno z https://www.ochrance.cz/aktualne/ombudsman_s_vladni_zmocnenkyni_nauci_romy_branit_se_diskriminaci/.
- Kancelář veřejného ochránce práv. (2024, duben). Vláda schválila vznik dětského ombudsmana i národní lidskoprávní instituce (NHRI) [tisková zpráva]. Získáno z https://www.ochrance.cz/aktualne/vlada_schvalila_vznik_detskeho_ombudsmana_i_narodni_lidskopravni_instituce_nhri/.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2024, duben). MŠMT vydává k Mezinárodnímu dni Romů nové výukové materiály [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.msmt.cz/msmt-pripravo-k-mezinarodnimu-dni-romu-dalsi-vyukove>.

Brána budovy Úřadu Vlády [2]

- Mižigár, M. (2022, duben). Michal Mižigár: 8. duben, Mezinárodní den Romů – Co o tomto svátku víme? Jaké mýty o něm kolují? *romea.cz*. Získáno z <https://romea.cz/cz/komentare/michal-mizigar-8-duben-mezinarodni-den-romu-co-o-tomto-svatku-vime-jake-myty-o-nem-koluji>.
- Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, a dalších souvisejících zákonů. Získáno z <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCSSKUT84/ALBSCZTAMP93>.
- Pavel, A. (2024, duben). Nejvyšší soud vydal sborník z mezinárodní konference Role nejvyšších soudů při poskytování účinné právní ochrany [tisková zpráva]. *www.nsoud.cz*. https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvysisiosoudu~Nejvysisi_soud_vydal_sbornik_z_mezinarodni_konference_Role_nejvysich_soudu_pri_poskytovani_ucinne_pravni_ochrany~?open&lng=CZ.
- Vláda České republiky. (2024, duben). Vláda dnes jednomyslně přijala právně nezávaznou definici anticikanismu [tisková zpráva]. Získáno z <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-dnes-jednohlasne-prijala-pravne-nezavaznou-definici-anticikanismu--212819/>.
- Vláda České republiky. (2024, duben). Vláda připravila změny pro další profesionalizaci a efektivitu státní služby a navrhuje zřídit pozici dětského ombudsmana [tisková zpráva]. Získáno z <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-pripravila-zmeny-pro-dalsi-professionalizaci-a-efektivitu-statni-sluzby-a-navrhuje-zridit-pozici-detskeho-ombudsmana-212817/>.
- Wagner, M. (2024, duben). Mezinárodní den Romů [tisková zpráva]. Získáno z <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/mezinarodni-den-romu-128643/>.

Fotografie

- [1] Muzeum romské kultury. Muzeum romské kultury brno, autor: Anglos, 12. listopad 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [2] Brána budovy Úřadu Vlády. Honosná kovaná brána budovy Úřadu Vlády ČR, detail erbu. – panoramio, autor: encsere, 17. červen 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0 DEED.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních článků o lidských právech

Jakub Dubják

Vnitrostátní právo

Svoboda, T. Zajištění nezletilých cizinců a zvláštní standardy Evropské úmluvy o lidských právech: jejich výklad a použití v českém právu. Časopis pro právní vědu a praxi 1/2024.

Svoboda, T. Možnosti omezení presumpce nevinny. Bulletin advokacie 4/2024.

ÚS: K právu poškozeného na úhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Bulletin advokacie 4/2024.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

ESLP: Zaměstnanec má právo na svobodu projevu ve vztahu k zaměstnavateli. Bulletin advokacie 4/2024.

Ilustrační fotografie [1]

Valc, J. Anonymní dárcovství gamet ve světle rozsudku Gauvin-Fournis a Silliau proti Francii. Časopis pro právní vědu a praxi 1/2024.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Greet, W. “Spiritual Armour”: Crafting Ukrainian Identity through Vyshyvanka. Mezinárodní vztahy 1/2024.

Jarmara, T. Distribution of Seats in the New 2021 Czech Government Coalition in Terms of Coalition Theories and Power Indices of Political Parties. Politologický časopis 1/2024.

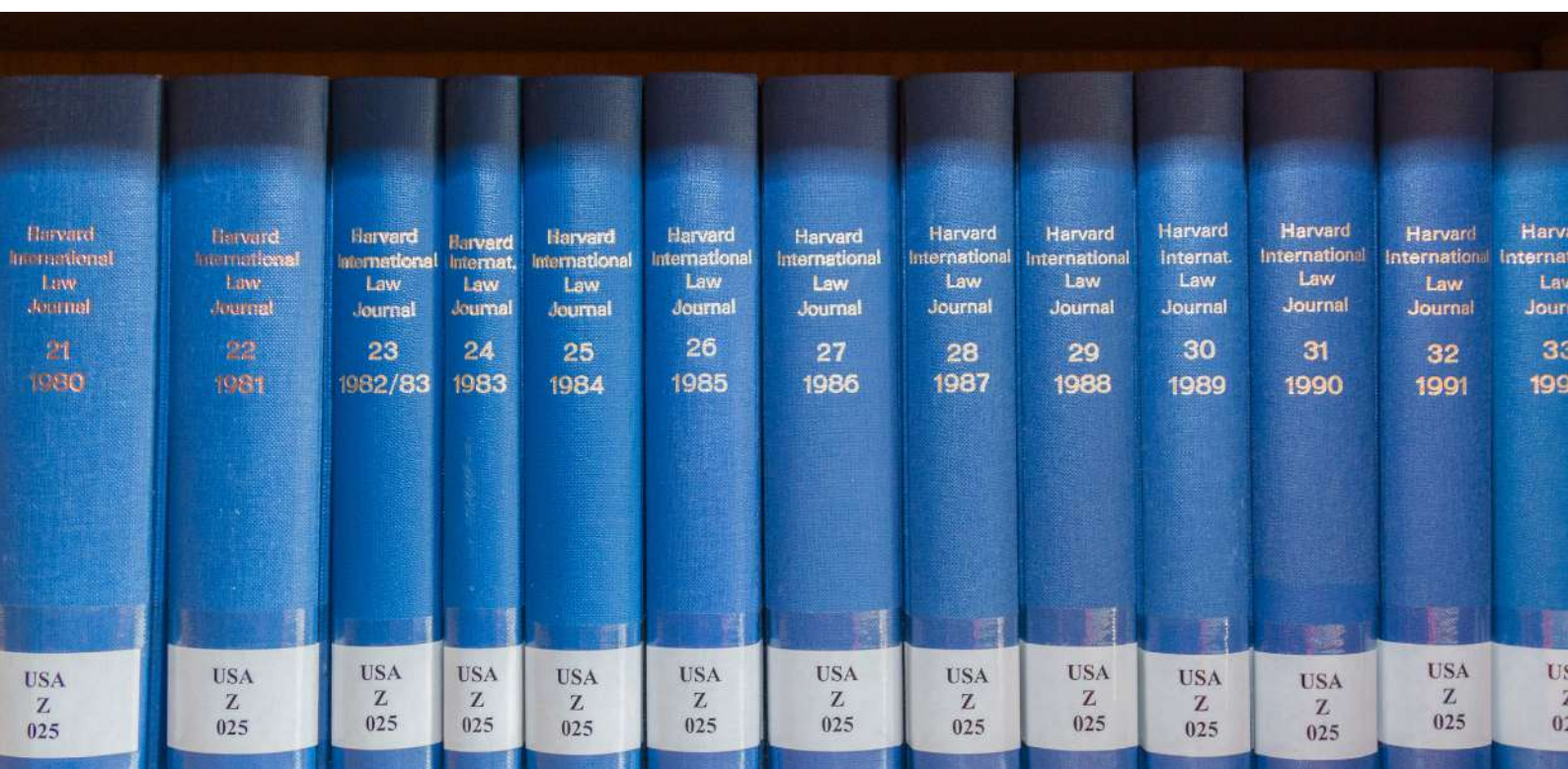
Saunders, R. A. Ukraine at War: Reflections on Popular Culture as a Geopolitical Battlespace. Mezinárodní vztahy 1/2024.

Święcicki, Ł. Frank Diktötter: China After Mao: The Rise of a Superpower. Politologický časopis 1/2024.

Zilvar, M. Do not Just Blame the Gun: The Midwestern Insight into the Relationship between Gun Laws and Firearm Mortality. Acta Politologica 1/2024.

Fotografie

[1] Ilustrační fotografie. Bound volumes of the Harvard International Law Journal, autor: J.-H. Janßen, 7. březen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0, upraveno: oříznuto.

Redakce Bulletinu

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. Nikola Burdová

Nikola vystudovala Právnickou fakultu na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. V minulosti se věnovala například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Stážisté:

Veronika Kubáňová: Veronika studovala právo na Právnické fakultě a lidská práva na Università degli Studi di Udine v Itálii. Během studia pracovala v mezinárodních advokátních kancelářích, avšak i ve větších nadnárodních společnostech. Absolvovala několik zahraničních pobytů, mimo jiné ve Spojených státech amerických. Zajímá se o Sýrii a legalitu ozbrojených konfliktů v mezinárodním právu veřejném.

Adéla Čapková: Adéla studuje práva na Právnické fakultě v Brně. Během studia absolvovala stáž na Ústavním soudě a trestním úseku Krajského soudu Brno. Zájem má především o trestní a ústavní právo a také lidská práva. Ráda se věnuje umění, zejména malbě a divadlu.

Klára Popelková: Klára je studentkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a během studia ji nejvíce oslovilo mezinárodní trestní právo, kterému by se chtěla věnovat i nadále. Absolvovala zahraniční studijní pobyt ve Slovinsku se zaměřením na srovnávací ústavní a mezinárodní právo. Ve volném čase byste ji nejčastěji potkali při sportu, na horách nebo při cestování s batohem na zádech.

Adéla Hrdá: Adéla kombinuje studium Právnické fakulty spolu se studiem Mezinárodních vztahů a Evropských studií na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. V rámci svých studií se zabývá lidskými právy a právem evropským, dále ji zajímá problematika humanitárních intervencí.

Absolvovala zahraniční pobyt na Utrechtské univerzitě, kde se věnovala regionální ochraně lidských práv v Evropě.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám rovnosti pohlaví a práv LGBTIQ+.

Mgr. Natálie Dřínovská

Natálie vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a nyní studuje evropské právo na Univerzitě v Leidenu. V minulosti působila jako stážistka a/nebo asistentka na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu. Zajímá se především o právo EU, jeho vztah s národními (ústavními) právními systémy a o mechanismus předběžných otázek a Soudní dvůr EU.

Stážisté:

Johana Marešová: Johana studuje třetím rokem práva na Univerzitě Karlově. Nejvíce ji baví evropské právo a trestní právo. Během svého studia absolvovala stáž na Ústavním soudě a v současné době pracuje v advokátní kanceláři.

Sára Aiblová: Sára studuje v posledním ročníku brněnské Právnické fakulty. Během svého studia absolvovala stáže na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu, od druhého ročníku je členkou Akademického senátu PrF. Blízká jsou jí především témata diskriminace, feminismu a vězeňství.

Natália Hamadejová: Natália je studentkou práv na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se o lidská práva, mezinárodní právo, politiku a diplomacii. Absolvovala stáž na Ministerstvu zahraničních věcí SR, či v kanceláři Michala Šimečku, předs-

dy strany Progresívne Slovensko. Její vášeň jsou všechny druhy umění, filosofie a literatura.

Jan Nevlída: Jan vystudoval Evropské právo a politiky EU na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V současnosti se zabývá dotacemi v rámci strukturálních fondů EU. Kromě unijních politik se zajímá o evropskou integraci a o systém ochrany lidských práv na úrovni Evropské unie.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu MU a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Bc. Alžběta Dvořáková

Alžběta vystudovala Bezpečnostní a strategická studia a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V minulosti absolvovala stáž na Stálé misi ČR při OSN v New Yorku, kde se věnovala mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení. Je také úspěšnou absolventkou OBSE Scholarship for Peace and Security, který se zaměřoval na kontrolu zbrojení v kontextu konfliktů. Zajímá se o Pákistán a Afghánistán, odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení.

Stážisté:

Le Minh Tam: Tami studuje čtvrtým rokem právo na Univerzitě Palackého. Absolvovala EVS rok v Německu v Tandem Regensburg. Během studia pracovala v advokátní a insolvenční kanceláři. Zajímá se o mezinárodní vztahy a lidská práva.

Mgr. Radek Tesař: Po nedávném dokončení práv na MU pracuje Radek jako asistent soudkyně prof. Ronovské na Ústavním soudu. Současně pokračuje v doktorském studiu na MU, kde se bude blíže věnovat civilnímu právu procesnímu, a to oddlužení. Zároveň jej ale baví i problematika lidských práv a mezinárodní právo soukromé.

Daniela Skácelíková: Daniela studuje politické a humanitní vědy na Sciences Po Paris, nyní tráví poslední rok bakalářského studia na Univerzitě v Oslu. Zajímá ji porušování lidských práv a jeho zdůvodňování a obhajování.

Da Bean Ye: Da Bean je studentkou 4. ročníku PF UK. Během svého studia absolvovala praxi na soudě a v současné době pracuje na pozici paralegal v advokátní kanceláři. Zajímá se o lidskoprávní problematiku a obchodní právo.

Karin Lišková: Karin studuje Mezinárodní vztahy a Bezpečnostní a strategická studia na Masarykově univerzitě v Brně a v současnosti pracuje na Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině. Zájem má především o český organizovaný zločin.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Jiří Novák

Jiří úspěšně dokončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracuje jako asistent dvou soudců Ústavního soudu. současně působí jako právní poradce v Bílém kruhu bezpečí. Věnuje se především prolínání trestního a ústavního práva v České republice se zaměřením na práva obětí trestné činnosti.

Stážisté:

Jakub Dubják: Jakub je studentem oboru Právo a právní věda společně s oborem Mezinárodněprávní obchodní studia na Masarykově univerzitě v Brně. Zájem má především o sféru veřejného práva. Rád se věnuje rekreačním sportům, vaření a je milovníkem čaje.

Barbora Headlandová: Barbora momentálně studuje Právnickou fakultu v Brně. Nejvíce jí to táhne do občanského práva, především rodinného, a do civilního práva procesního. Volný čas pak nejraději tráví v opěře nebo objevováním nových kaváren s přáteli.

Anna Pěničková: Anna je studentkou oboru Právo a právní věda na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V oboru se zaměřuje hlavně na problematiku genderové rovnosti a diskriminace. Je milovnicí umění, takže ve volném čase ráda chodí do divadla či galerie. Zároveň se sama věnuje malbě.

Denis Pauk: Denis studuje obor Právo a právní věda na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se především o teorii práva, právní filosofii a empirické zkoumání práva. Ve volném čase hraje na kytaru nebo žongluje.

Editace a sazba Bulletinu

Mgr. Pavel Doubek, Ph. D.

Pavel vystudoval doktorské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Zpočátku pracoval v Brně v Kanceláři ombudsmana. Po studijním pobytu na univerzitě v Melbourne působil v Praze na Úřadu vlády ČR (odboru kompatibility). Další profesní cesta pokračovala na Taiwan, kde se v letech 2019–2022 v rámci tří postdoktorských projektů podílel na zřizování místního národního preventivního mechanismu. V rámci těchto projektů vyučoval i jako externí pedagog na Soochow University v Taipei a poskytoval poradenství Národní lidskoprávní instituci při kontrolách věznic. V současnosti je opět hrdým Brňanem a zájem o lidská práva si doplňuje o správně-právní agendu jako asistent soudce na Nejvyšším správním soudě.

Jakub Dubják: Jakub je stážistou v české sekci. Kromě toho je i spolupracovníkem Centra pro lidská práva a demokracii a má na starosti sazbu Bulletinu lidských práv a Czech Human Rights Review.

www.centrumlidskaprava.cz